

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליינים

ע"פ 5102/03

ע"פ 5415/03

ע"פ 7708/03

ע"פ 7875/03

בפני :
כבוד השופטת א' פרוקצ'יה
כבוד השופט א' א' לוי
כבוד השופט א' גרוניס

המערערת בע"פ 5102/03
ובע"פ 7708/03 והמשיבה בע"פ
5415/03 ובע"פ 7875/03 :
מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב בע"פ 5102/03
והמערער בע"פ 5415/03 :
דני קליין

המשיב בע"פ 7708/03
והמערער בע"פ 7875/03 :
אברהם פלדה

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
בת"פ 1231/01 מיום 24.4.03 שניתן על ידי כבוד השופט
ב' אוקון

בשם המערערת בע"פ 5102/03
ובע"פ 7708/03 והמשיבה בע"פ
5415/03 ובע"פ 7875/03 :
עו"ד אורי קורב; עו"ד רבקה לוי-גולדברג

בשם המשיב בע"פ 5102/03
והמערער בע"פ 5415/03 :
עו"ד וינרוט יעקב; עו"ד אלון רון

בשם המשיב בע"פ 7708/03
והמערער בע"פ 7875/03 :
עו"ד איתי רימון

פסק-דין

השופטת א' פרוקצ'יה:

רקע

1. לפנינו שני ערעורים של המדינה כנגד אברהם פלדה (להלן – פלדה) וכנגד דני קליין (להלן – קליין) וערעורים נגדיים של פלדה ושל קליין וכן העמותה לקידום הכדורסל בירושלים (להלן – הפועל ירושלים) כנגד המדינה. הערעורים מתייחסים הן להכרעת הדין והן לגזר הדין שניתן בידי בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופט בועז אוקון). בהכרעת הדין, הרשיע בית המשפט את פלדה בשתי עבירות של שימוש במסמך מזויף בניגוד לסעיף 420 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (אישום 1 ו-2); קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות בניגוד לסעיף 415 סיפא לחוק העונשין (אישום 1) וקבלת דבר במרמה על פי אותה הוראת חוק (אישום 1) וכן הדחה בחקירה, עבירה על פי סעיף 245 לחוק העונשין (אישום 3). את קליין ואת הפועל ירושלים הרשיע בית המשפט בעבירה של תחבולה בניגוד לסעיף 416 לחוק העונשין. בגזר הדין ביטל בית המשפט קמא את הרשעתו של קליין, והותיר את הרשעת הפועל ירושלים בעינה. הוא גזר על פלדה עונש מאסר בן 6 חודשים שירוצה בעבודות שירות, וכן עונש מאסר על תנאי של 18 חודשים וקנס כספי בסכום של 40,000 ₪ או 21 ימי מאסר תמורתם; על קליין, שהרשעתו בוטלה, הוטלו עבודות שירות לתועלת הציבור בהיקף של 500 שעות בפיקוח שירות המבחן. על הפועל ירושלים הוטל קנס כספי בשיעור של 40,000 ₪.

הערעורים

2. ערעורי המדינה מופנים כנגד קולת העונש שנגזר על פלדה, וכנגד ביטול ההרשעה וקולת העונש שנגזר על קליין. טוענת המדינה, כי חומרת מעשיהם של פלדה וקליין מצדיקה כי יוטל על פלדה עונש מאסר בפועל במקום עבודות שירות, ואילו בעניינו של קליין, תוחזר הרשעתו על כנה ויוטל עליו עונש מאסר בעבודות שירות. פלדה מערער הן על הרשעתו והן על חומרת גזר הדין שנגזר בעניינו. קליין והפועל ירושלים מערערים, ראשית, על קביעת בית המשפט קמא כי קליין ביצע עבירת תחבולה, ועל העונש שנגזר עליו. שנית, הם מערערים על הרשעתה של הפועל ירושלים ועל העונש שנגזר עליה, ומבקשים לזכותם מכל אשמה.

האישום הראשון - פרשת הפועל ירושלים

3. הפועל ירושלים הינה אגודת ספורט שעיסוקה בענף הכדורסל. קליין שימש במועד הרלבנטי יושב הראש של הפועל ירושלים ואחד משני מורשי החתימות שלה. "איגוד הכדורסל בישראל" הינה עמותה רשומה המייצגת את ענף הכדורסל בישראל (להלן – האיגוד). בהתאם לקביעת האיגוד, היתה רשאית כל קבוצה בליגת העל בה משחקת הפועל ירושלים לרשום בשורותיה, לכל היותר, שני שחקנים בעלי נתינות חוץ-אירופאית (להלן – "שחקן זר") ושני שחקנים בעלי נתינות אירופאית, המכונים בעגה המקצועית "שחקני בוסמן" (להלן – "שחקן בוסמן"). לצורך קבלת שחקן זר או שחקן בוסמן לשורות הקבוצה, נדרש לרושמו באיגוד הכדורסל. בעת הרישום, היה צורך להציג לאיגוד, בין היתר, דרכון מקורי תקף של השחקן הנרשם, המעיד על אזרחותו. במועדים הרלבנטיים לאישום, שיחקו בשורות הפועל ירושלים שני שחקנים זרים ושחקן בוסמן אחד, כך שמיכסת שחקני בוסמן לא נתמלאה, וניתן היה להשלימה ברישום שחקן בוסמן נוסף.

על פי האישום, בסביבות חודש דצמבר 2000, החליטה הנהלת הפועל ירושלים לנסות ולשלב את הספורטאי קני ויליאמס (להלן – ויליאמס) לשורות הקבוצה כשחקן בוסמן, אף שהינו אזרח אמריקאי. קליין, ביודעו כי ויליאמס הינו אזרח אמריקאי, ואינו מחזיק בדרכון אירופאי, פנה לפלדה שהינו "סוכן שחקנים", וביקש לבדוק אפשרות לשלב את ויליאמס בקבוצה כ"שחקן בוסמן". פלדה אמר לו כי יוכל להוציא לויליאמס דרכון צ'כי, אך הדבר כרוך בהשקעת נדל"ן בצ'כיה בסכום של 80,000 דולר, אף כי ידע שהדבר אינו אפשרי, וכאשר בכוונתו היה למסור לקליין דרכון מזויף על שמו של ויליאמס. הם סיכמו ביניהם כי פלדה יפעל להוצאת דרכון צ'כי לויליאמס תמורת השקעה של 80,000 דולר, אשר תמומן על ידי הקבוצה, בעוד פלדה התכוון כל העת להעביר לקליין דרכון מזויף. כדי להסתיר את מעשיהם, קבעו פלדה וקליין כי המשך ההתקשרות ביניהם תיעשה באמצעות אנשי קשר מטעמם. פלדה גייס לצורך כך את הנאשם 4, אליהו אפרתי, ואילו קליין גייס את דני כהן. אפרתי נפגש עם כהן והציג בפניו מצג לפיו הדרכון שיוצא לויליאמס יהיה כשר כנגד השקעה בצ'כיה, ביודעו שהדבר אינו נכון, ובכוונה להונות את קליין ואת הקבוצה. לאחר מכן, פלדה פנה לנאשם 3, אשר ביטון, (להלן – ביטון) וסיכם עימו כי בתמורה לסכום שאינו ידוע, יפעל ביטון להשגת מסמך מזויף, הנחזה להיות דרכון צ'כי על שם ויליאמס. ביטון קיבל לידי דרכון צ'כי מזויף, ומסר אותו לפלדה. המדובר בדרכון שנגנב וזויף בדרך

של מחיקת פרטי הזיהוי המקוריים של בעליו ורישום פרטיו של ויליאמס במקומם. פלדה, באמצעות אפרתי, מסר את הדרכון המזויף לידי קליין, תוך יצירת מצג כאילו מדובר במסמך מקורי של שלטונות צ'כיה, ובiodעו כי הוא מזויף, ובעוד פלדה יודע כי תכלית המהלך היא לרשום את ויליאמס כשחקן בוסמן בשירות הקבוצה. בתמורה להשגת הדרכון, העביר קליין לפלדה סכום של 85,000 דולר מכספי הקבוצה. כאשר קליין קיבל את הדרכון לידו, הוא ידע שהוא דרכון מזויף. לאחר מכן, בהוראתו של קליין, פנה, מנהל הפועל ירושלים, מוריס אוחיון, לאיגוד בבקשה לרשום את ויליאמס כשחקן בוסמן בשירות הקבוצה, ומסר את המסמכים הדרושים לכך, ובכלל זה את הדרכון המזויף. בפעולה זו, קליין העביר את הדרכון לאיגוד באמצעות אוחיון, תוך שיצר מצג כאילו ויליאמס הינו אזרח צ'כי בעל דרכון צ'כי מקורי, בודעו שהדבר אינו נכון, ובמטרה להונות את האיגוד. בעקבות מהלכים אלה, נרשם ויליאמס בידי האיגוד כשחקן בוסמן בשירות הקבוצה, ושיחק בשורותיה במסגרת ליגת העל. באישום זה יוחסו לפלדה ולקליין עבירות של קבלת דבר במרמה ושימוש במסמך מזויף.

האישום השני – פרשת מכבי רעננה

4. האישום השני מתייחס לפרשה שקדמה בזמן לזו המהווה נשוא האישום הראשון. עניינו של אישום זה בקבוצת כדורסל "מכבי עירוני רעננה" (להלן – מכבי רעננה). במהלך יולי-אוגוסט 2000, הגיש פלדה במסגרת עיסוקו כסוכן שחקנים, רשימת שחקנים לקבוצה זו. דרוקר, מאמנה של הקבוצה, מצא כי אחד השחקנים ברשימה – מיילס סיימון (להלן – סיימון) הינו אזרח ארה"ב אשר נולד בשבדיה. הוא והלפרין, מנהלה של הקבוצה, פנו לפלדה ובקשו לבדוק אפשרות לרשום אותו בקבוצתם כשחקן בוסמן בעל אזרחות שבדית. פלדה השיב להם תשובה חיובית, והקבוצה חתמה עם פלדה על חוזה בו הוא התחייב להמציא דרכון אירופי לסיימון, ולהביא לרישומו כשחקן בוסמן. פלדה פנה לביטון וביקש כי ישיג מסמך מזויף הנחזה להיות דרכון צ'כי על שם סיימון, והדבר נעשה. פלדה העביר את הדרכון המזויף למכבי רעננה בודעו כי הוא מזויף. בתמורה להשגת הדרכון המזויף, העבירה הקבוצה סך של 60,000 דולר לידי פלדה. הקבוצה הגישה לאיגוד מסמכים, ובתוכם הדרכון המזויף לצורך רישום סיימון כשחקן בוסמן, והוא אכן נרשם כך. בגין אישום זה הואשם פלדה בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות ממכבי רעננה, בקבלת דבר במרמה מהאיגוד, ובשימוש מסמך מזויף. ביטון הואשם בעבירות דומות.

האישום השלישי – הדחה בחקירה

5. על פי האישום השלישי, לאחר פתיחת החקירה בפרשת הדרכונים המזוייפים, קבע פלדה פגישה עם ביטון לצורך תיאום עדויות במשטרה בחקירה הצפויה. הפגישה נתקיימה, ובמסגרתה הדיח פלדה את ביטון למסור גרסה שיקרית בחקירה, והשניים תיאמו גרסאות לצורך החקירה. בגין עבירות אלה, הואשמו פלדה וביטון בשיבוש מהלכי המשפט, ופלדה הואשם בהדחה בחקירה.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

6. בית המשפט המחוזי קבע כממצא כי שני הדרכונים הצ'כיים של ויליאמס וסיימון, נשוא אישומים 1 ו-2, הינם מזוייפים. עוד קבע, כי שחקנים אלה נרשמו כשחקני בוסמן בידי האיגוד על יסוד דרכונים מזוייפים אלה (פסקה 9 לפסק הדין). (בהמשך, איזכורי הפסקאות, על פי העניין, מתייחסים לפסק דינו של בית המשפט המחוזי).

פלדה

פרשת מכבי רעננה

7. בפרשת מכבי רעננה, זוכה פלדה ממספר עבירות בהן הואשם. בית המשפט קמא קבע כי לא הוכח כי פלדה הציג מצג כוזב כלפי הקבוצה בדבר הדרכון שהוצא לסיימון, וכי קיבל או ניסה לקבל דבר במרמה מהקבוצה. לפיכך, זוכה פלדה מעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מתמירות, ונסיון לקבל דבר במרמה (פסקה 44). עוד נקבע, כי יש לזכות את פלדה מעבירה של קבלת דבר במרמה מהאיגוד, שכן "הדבר" שנתקבל בעקבות הצגת הדרכון המזוייף הינו רישום סיימון כשחקן בוסמן של הקבוצה, ודבר זה נתקבל על ידי הקבוצה ולא על ידי פלדה (פסקה 46). לא כן לעניין העבירה של שימוש במסמך מזוייף. לענין זה קבע בית המשפט כי הוכח מעבר לספק סביר כי פלדה ידע על כי מדובר בדרכון מזוייף, וכי כל התנהלותו מוליכה למסקנה זו (פסקה 49). הוא עמד על היסוד הנפשי של פלדה, בין היתר, באמצעות התייחסות לפרשה קודמת (פרשת השחקן שון רספרט) שדמתה ביסודותיה לפרשה זו, ואשר לגביה פלדה הודה כי ידע שהיה מדובר בהוצאת דרכון מזוייף לשחקן לצורך רישומו באיגוד, והוא מצא לקביעה זו חיזוקים ראייתיים נוספים (פסקאות 52-53). בית המשפט הרשיע את פלדה בעבירה של שימוש במסמך מזוייף בקשר לדרכון שניתן לסיימון.

8. פרשת הפועל ירושלים ארעה מספר חודשים לאחר פרשת מכבי רעננה. בית המשפט קבע כי פלדה ידע שהדרכון שביטון סיפק לו בעבור ויליאמס הוא מזוייף. זאת הסיק, בין היתר, מהפרשה הקודמת של השחקן שון רספרט, שלגביה הודה פלדה כי דרכון שסופק לו באמצעות ביטון היה מזוייף (פסקה 20). הוא ידע שדרכונו של סיימון אינו אמיתי (פסקה 52), ובעוד ניהל משא ומתן עם מכבי רעננה, אשר טענה כלפיו כי דרכונו של סיימון פגום, הציע להסדיר באותן דרכים את הדרכון לויליאמס (פסקה 79 ואילך). הוא נמצא אחראי בשימוש במסמך מזויף בנטילתו מביטון ומכירתו לפועל ירושלים. פלדה הורשע גם בעבירה של קבלת דבר במרמה מהפועל ירושלים. הוא הציג מצג כוזב כלפי הקבוצה לפיו הדרכון הושג תמורת השקעות, בעוד הוא הושג למעשה בדרכי פעולה אחרות (פסקה 82). הוא קיבל תמורה בסך 50,000 דולר מהקבוצה על יסוד מצג כוזב זה, אשר נעשה בנסיבות מחמירות. פלדה הורשע בעבירה מוגמרת ולא בעבירת נסיון, לאחר שנקבע כי קליין והפועל ירושלים לא ידעו על הזיוף, ולפלדה ניתנה הזדמנות הוגנת להתגונן (פסקה 83). כן הורשע פלדה בקבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל, בהגשתו של הדרכון המזוייף במטרה להשיג את רישומו של ויליאמס באיגוד (פסקה 84). עוד נקבע, כי העובדה שמסירת הדרכון המזוייף לאיגוד נעשתה בידי אוחיון אינה מעלה ואינה מורידה לעניין אחריותו של פלדה בעבירה זו.

האישום השלישי - הדחה בחקירה

9. באשר לאישום השלישי, בית המשפט קבע כי הוכח בראיות כי פלדה הדיח את ביטון לקראת חקירת המשטרה בפרשה, ובמיוחד הדיחו להעלים את פרשת הדרכון המזוייף הקשורה בשחקן רספרט, שממנה ניתן היה לחשוף את השיטתיות שבדרך פעולתם של פלדה וביטון בתחום השגת הדרכונים. הוא הורשע בעבירה של הדחה בחקירה, והמדינה מצידה לא עמדה על הרשעתו בעבירה של שיבוש הליכי משפט.

דני קליין

פרשת הפועל ירושלים עבירות שימוש במסמך מזוייף וקבלת דבר במרמה

10. בית המשפט קבע כי קליין קיבל לידו את הדרכון עבור ויליאמס בנסיבות שהיה בהן כדי לעורר חשד ביחס לתקינות המהלכים שהביאו להשגת הדרכון (פסקה 86). הוא

הבין כי קיימת בעייתיות סביב כשרות הדרכון, ולא בדק ענין זה בדיקה ממשית בעת קבלת הדרכון, ועובר לרישום השחקן על פיו. הוא הבין, כי לא היה מדובר בהליך רגיל של הוצאת דרכון, אך חשב כי מדובר בהליך של הסדרת אזרחות ממש, אך בדרך לא תקינה של "זירוז הליכים" החופפת, למעשה, למתן תשלומי שוחד לגורמים בצ'כיה בעבור הוצאת הדרכון (פסקה 90). עם זאת, נקבע, כי לא הוכח כי קליין חשד, עובר לרישום השחקן באיגוד, כי מדובר בדרכון מזוייף, שכן הנחתו היתה כי הליך השגת הדרכון, שלווה בתשלומי שוחד הביא להסדרת אזרחות של ממש לשחקן ויליאמס (פסקה 90). בית המשפט המשיך וקבע, כי אף שקליין "עשה שימוש במסמך מזוייף מבחינת הרכיב ההתנהגותי של העבירה, הוא היה חסר מחשבה פלילית, הואיל ולא היה ער לעובדת הזיוף" (שם, פסקה 91). לאור קביעה זו, זוכה קליין מעבירה של שימוש במסמך מזוייף.

בעקבות זיכוי של קליין מעבירת שימוש במסמך מזוייף, הוא זוכה גם מעבירה של קבלת דבר במרמה מהאיגוד, שכן בלא אחריות פלילית להגשת המסמך המזוייף לאיגוד, לא השתכלל מרכיב "המרמה" בעבירה (פסקה 92). קליין זוכה, איפוא, מן העבירות בהן הואשם בכתב האישום.

קבלת דבר בתחבולה שאין עמה מרמה

11. בית המשפט קבע את אחריותו בפלילים של קליין בעבירה של קבלת דבר בתחבולה, אף שלא הואשם בעבירה זו בכתב האישום. ההרשעה מתבססת על הקביעה כי קליין ידע שהדרכון הושג בהליך בלתי תקין, וזאת, מאחר שעל פי ידיעתו, הדרכון הושג בתוך פרק זמן קצר מאד של מספר ימים, ולפי סברתו, ניתן בעבורו תשלום לצורך "זירוז הליכים". חרף זאת, הוא פעל בדרך של תחבולה, כדי להסיר חשש מלב הגורמים המוסמכים באיגוד כי הדרכון לוקה באי תקינות, על ידי יצירת מצג מטעה לפיו הדרכון הושג תמורת "השקעות" בצ'כיה, אף שידע שתיאוריה זו מופרכת מעיקרא בנסיבות העניין. הוא הפיץ מידע מטעה בקשר לדרכי השגת הדרכון, והפעיל את ויליאמס כדי שימסור גם הוא, מצידו, מידע שיקרי לפיו דרכונו הושג תמורת השקעותיו ברכישת קרקע בצ'כיה. כמו כן, קליין לא חשף את ידיעתו כי הדרכון הושג במהירות הבזק בתוך מספר ימים, ואת חשדו כי הוא נרכש תמורת כספי שוחד (פסקה 98). בית המשפט קבע, איפוא, כי קליין ביצע עבירה של קבלת דבר בתחבולה, ומצא כי ניתן להרשיעו בעבירה זו, משניתנה לו הזדמנות נאותה להתגונן, אף שלא הואשם בעבירה זו. הרשעתו בוטלה לאחר מכן בגזר הדין, ולנסיבות ביטול ההרשעה אתיחס בהמשך.

12. הפועל ירושלים הורשעה אף היא בעבירה של קבלת דבר בתחבולה, מתוך הנחה מוסכמת על הצדדים כי אחריותה הפלילית של הקבוצה זהה לזו של קליין.

הנאשמים האחרים

13. אשר ביטון הורשע בדין במסגרת הסדר טיעון בשתי עבירות של סיוע לקבלת דבר במרמה על דרך של עצימת עיניים, בניגוד לסעיפים 415 ו-31 לחוק העונשין, ובשתי עבירות של שימוש במסמך מזויף בניגוד לסעיף 420 לחוק. נגזר עליו עונש מאסר בן 3 חודשים בעבודות שירות, ומאסר על תנאי.

אליהו אפרתי, זוכה מן העבירות בהן הואשם.

טיעוני הצדדים בערעורים על הכרעת הדין

טיעוני פלדה להכרעת הדין

14. במישור הכללי, טוען פלדה כי טעה בית המשפט קמא כאשר ייחס לו ידיעה בדבר אי כשרות הדרכונים של סיימון וויליאמס. כן נטען, כי שגה בית המשפט כאשר התבסס על הליך אזרחי שהיה קשור לעיסקה קודמת בפרשת רספרט, שביטון ופלדה היו מעורבים בה, והשליך ממנה על הפרשות נשוא כתב האישום בהליך זה. לטענתו, בעיסקת רספרט, הקודמת לפרשות נשוא כתב האישום, הוא לא ידע על זיוף המסמכים, ואף לא הביע כל חשד לכך, וטעות היתה להסתמך על הליך אזרחי הקשור באותה עיסקה ולהסיק מכך מסקנות לעניין אחריותו הפלילית של פלדה בפרשות נשוא ענייננו. פלדה מצביע על מספר עובדות המעידות על תום ליבו במהלך עסקאות סיימון וויליאמס; ניתן לו הסבר אודות מאגרי המידע המצויים בידי איגוד הכדורסל האירופי (FIBA) (להלן – פיבא), כפי שעולה מעדותו של צביקה שרף, מאמן קבוצת הפועל ירושלים; בהקשר זה הובהר לו, כי תקנון פיבא איננו מסתפק במסמכי הדרכון, אלא אף עורך בדיקות עצמאיות משלו, וכל העדויות אשר ניסו לסתור עובדה זו נשענו על השערות והנחות בלבד.

בהתייחסו לפרשת סיימון, טוען פלדה כי סבר שהסיבה הבלעדית לשחרור סיימון ממכבי רעננה היתה אי-עמידתו בציפיות המקצועיות אשר נתלו בו. אילו סבר שיש קושי אמיתי מבחינת חוקיות הדרכון שהומצא לידי, לא היה מעביר את סיימון

לקבוצת הפועל חולון, בה הועסק בנו. כן נטען, כי אין לקבל את הממצא העובדתי שקבע בית המשפט קמא לפיו לא שולמו כספים לביטון עבור עיסקה זו.

אשר לפרשת ויליאמס, טוען פלדה כי יש לדחות את גישת בית המשפט קמא, לפיה ביטון סייע בהוצאת עסקת ויליאמס מן הכח אל הפועל על מנת "לכפר" על כשלון עסקת סיימון. בזמן שנרקמה עסקת ויליאמס, טרם נתגלתה אי החוקיות של דרכונו של סיימון, והאחרון השתתף במשחקי קבוצתו כשחקן בוסמן. אילו היו הדברים על פי הנחתו של בית משפט קמא, עיסקת ויליאמס היתה משוללת כל הגיון כלכלי, שהרי אין כל טעם לשלם לביטון סכום עתק של 45,000 דולר עבור עסקת ויליאמס, כאשר הוא נכשל בעסקה דומה בעבר הלא רחוק. התקשרותו הנוספת של פלדה עם ביטון בעניין ויליאמס היא הנותנת כי סבר בתום לב שלא התעוררה כל בעיה בכשרות הליך ההתאזרחות של השחקן סיימון. היקפו הגדול של התשלום הכספי שניתן לביטון לא התיישב עם ידיעה כי מדובר במסמך מזויף, אלא עלה בקנה אחד עם קיום השקעה כספית בצ'כיה, ועם הסדרה מזורזת של אזרחות שם. בא כוחו של פלדה טוען כי קיים כשל לוגי בפסיקת בית המשפט קמא – בעוד שבעסקת סיימון הוסקה מודעות פלילית של פלדה מתוך אי-תשלום סכום הכסף לביטון, הרי שבעסקת ויליאמס דווקא תשלום הכסף הוא שעמד בבסיס קביעת קיומה של המחשבה הפלילית. כן נטען, כי פלדה לא טרח להסתיר, ואף סיפר ברבים, ובכלל זה בקרב חברי הנהלת קבוצת הפועל ירושלים, אודות האופן בו מושגת האזרחות – קרי, באמצעות השקעות במדינה המאזרחת – מתוך אמונה כנה בכך, ולבטח שלא מתוך כוונה להונות את סביבתו. גם בעיני השומעים, דרך זו נראתה סבירה, ולא עוררה תהייה. לא היה מקום, איפוא, להרשיעו בקבלת דבר במרמה, או בנסיון לעבור עבירה זו. עוד נטען, כי שגה בית משפט קמא כאשר הרשיע את פלדה בעבירה של קבלת דבר במרמה מהפועל ירושלים – עבירה שבה כלל לא הואשם, ואשר, על פי הטענה, לא ניתנה לו הזדמנות הוגנת להתגונן כנגדה. הממצאים שנקבעו לגבי אופן התנהלותו של דני קליין לכל אורך הפרשה, אינם מתיישבים עם הקביעה כי הוא רומה בדרך כלשהי על ידי פלדה. בנסיבות ההכרעה לגבי דני קליין, אשר גם הן סטו מהקו של כתב האישום, נמנעה מפלדה היכולת להתגונן בפני אפשרות הרשעתו בעבירה זו, מאחר שהמדינה מלכתחילה טענה כי קליין ידע על עצם הזיוף, ומכאן שהוא והקבוצה לא רומו. פלדה מוסיף וטוען, כי לא ניתן היה לייחס לו מודעות באשר לאי-חוקיות הדרכון, שעה שלביטון עצמו – שותפו המלא והפעיל להסדרת האזרחות – לא יוחסה מודעות כזו. לא היה מקום אף לקבל את גרסת ביטון – אשר נמסרה בעדות פתלתלה, ונתמכה בעדות בעייתית של זהר הלפרין – לפיה מעולם לא נדונה ביניהם "תיאורית ההשקעות". לעניין זה טוען פלדה, כי אמונתו

בתיאוריה זו נשענה על דברי המאמן שרף בעדותו, המוכר כאדם בעל הבנה מעמיקה בעולם הכדורסל.

אשר להרשעתו בהדחה בחקירה על פי האישום השלישי, טוען פלדה כי בית המשפט לא נתן משקל מספיק לעובדה כי היוזמה לפגישה בינו לבין ביטון היתה של ביטון, ויש בכך כדי להשליך על העדר כוונת הדחה אצל פלדה. העובדה כי ביטון בא מביתו בחיפה אל פלדה ברמת גן כשהוא מצוייד במכשיר הקלטה, ונוכח תוכן הפתיח והסיום של הפגישה ודרך התנהלות השיחה - כל אלה מוליכים למסקנה כי ביטון הוא שיזם, עודד, והקליט את השיחה כדי להשתמש בה לקידום עניינו. עיון מדוקדק בפרטי השיחה מצביע על כך שלא היתה לפלדה כל כונה להדיח את ביטון בחקירה, כך על פי הטענה.

טיעוני המדינה בעניינו של פלדה

15. לטענת המדינה, הכרעת הדין בעניינו של פלדה מעוגנת, בעיקרה, בקביעות עובדתיות, שאין להתערב בהן. אשר למודעות פלדה לזיוף הדרכון נטען, כי אין מחלוקת שמדובר בדרכונים מזוייפים שסופקו באמצעות ביטון, אשר סיפק בעבר דרכונים מאותו סוג לפלדה, ואשר הועברו באמצעותו לגורם העוסק ברישום שחקנים. מפרשת רספרט עולה בכירור כי פלדה ידע עוד בעבר כי הדרכונים המסופקים באמצעות ביטון הם מזוייפים, והבין כי גם בפרשות סיימון וויליאמס מדובר בדרכונים בעלי אופי דומה. דרכונים אלה סופקו תוך זמן קצר מאד, הנימנה בימים, על ידי מתווכים עלומים, ונשאו תאריך שקדם למועד הזמנתם על ידו. בית המשפט שלל את מהימנות גרסתו של פלדה, אשר נשקלה על יסוד כלל הנסיבות שהוכחו בפניו, ואין מקום לסטות מקביעה זו. כן אין לסטות מן הקביעה לפיה פלדה ידע כי תיאוריית "ההשקעות" הינה מופרכת, ובהתחשב בכלל הנסיבות, לא האמין, ולא יכול היה להאמין לה, במיוחד לאחר עסקת הדרכון המזויף בפרשת רספרט. ראיות נוספות מחזקות שהובאו תומכות במסקנה כי פלדה ידע כי מדובר ברכישת מסמכים מזוייפים.

אשר לעבירת המרמה כלפי האיגוד וכלפי הפועל ירושלים נטען, כי היה ברור לפלדה שמטרת השגת הדרכון עבור הקבוצה היתה לשם הגשתו לאיגוד לצורך רישום שחקן בוסמן. לפיכך, ברישום כאמור, קיבל פלדה דבר במרמה מהקבוצה ומהאיגוד. לפלדה ניתנה הזדמנות הוגנת להתגונן כנגד הרשעתו בעבירת המרמה המושלמת להבדיל מעבירת נסיון בה הואשם, שכן ידע למן הרגע הראשון כי קליין והפועל ירושלים מכחישים כי ידעו על זיוף הדרכון, וזה, אכן, היה קו הטיעון שלהם לאורך כל

המשפט. קו זה היה ברור לפלדה מלכתחילה, והוא נערך להתגונן בפניו בהתאם לכך. נתקיימו, איפוא, התנאים הנדרשים להרשעה בעבירה שלא נכללה בכתב האישום.

אשר להרשעה בהדחה בחקירה, טוענת המדינה כי אין כל נפקות לשאלה של מי היתה היוזמה לקביעת הפגישה בין פלדה לביטון. ההרשעה בהדחה בחקירה מתבססת על תוכן השיחה שהוקלטה בין השניים, מתוכה עולה בבירור כי פלדה ניסה להדיח את ביטון שלא למסור פרטים ביחס לעיסוקם המשותף בענייני הדרכונים, ובמיוחד, שלא להתייחס לעסקת רספרט ולהעלימה, שכן באמצעותה נקל היה להסיק אודות ידיעתו של פלדה כי ביטון מספק דרכונים לא אמיתיים גם בעסקאות האחרות. נשוא כתב האישום זה.

טענות קליין להכרעת הדין

16. טענתו העיקרית של קליין כנגד הכרעת הדין בעניינו נסבה על הרשעתו בעבירת קבלת דבר בתחבולה, תוך סטייה מכתב האישום. לגישתו, בית המשפט לא היה רשאי להרשיעו בעבירה שלא פורטה בכתב האישום, משלא ניתנה לו הזדמנות הוגנת להתגונן. לדבריו, קו הטיעון על פי כתב האישום ועל פי טיעוניה של התביעה במשפט היה כי בהיות הדרכון מזויף, קליין ידע בבירור על דבר הזיוף. העבירות נשוא כתב האישום, המתבססות על ידיעת קליין את דבר הזיוף, מעולם לא הומרו בעבירות אחרות בכתב אישום מתוקן. בסופו של יום, זוכה קליין מעבירת שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה, נוכח הקביעה כי לא ידע על דבר הזיוף בעת רישום השחקן באיגוד. חרף זאת, הורשע לבסוף בעבירה של קבלת דבר בתחבולה, על יסוד קביעה כי בשיחה עם יו"ר האיגוד דני קסטן ז"ל קודם לרישום באיגוד, מסר לו מידע חלקי בלבד על מהותו של הדרכון, תוך הסתרת מידע המצביע על אי תקינות בהוצאת הדרכון, שקליין היה מודע לה. לטענת קליין, שיחה זו עם קסטן כלל לא נזכרה בכתב האישום, ולא הוצבה כנקודת סיכון בעניינו שכלפיה הוא נדרש להתגונן, ובשל כך הוא כלל לא נחקר עליה. גם קסטן ז"ל לא נחקר על ענין זה, והתביעה מצידה לא טענה כי שיחה זו לקתה בפלילות כלשהי. בנסיבות אלה, לא נתקיימו תנאיו של סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי, המאפשר הרשעת נאשם בעבירה שלא פורטה בכתב האישום, שכן לא ניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן. השימוש בסמכות השיפוטית להרשיע בעבירה שלא פורטה בכתב האישום צריך להיעשות במשורה, ובמקרים חריגים בלבד, בהם לא נותר ספק בדבר קיום הזדמנות לנאשם להתגונן מפני אישום שזכרו לא בא בכתב האישום. מקרה זה אינו נימנה עליהם.

מוסיף קליין וטוען, כי אפילו ניתן היה לבחון את אחריותו הפלילית בהקשר לאותה שיחה עם קסטן, גם אז לא היה מקום להרשיעו בעבירת תחבולה, וזאת בשל העדר קשר סיבתי, שהוא מרכיב חיוני בעבירה. במקרה זה, לא הוכח כי התחבולה, אפילו בוצעה, היתה "גורם יעיל" ברישום השחקן על ידי האיגוד, ולכן לא מתקיים יסוד הקשר הסיבתי הנדרש בעבירה; לא הוכח כיצד היה נוהג האיגוד אילו קליין היה מציג בפניו את כל מה שבית המשפט קבע כי העלים ממנו, קרי: כי ויליאמס הינו אזרח צ'כי, אך קיים חשד כי הליך התאזרחותו זורז באופן משמעותי בזכות מתן שוחד לגורמים בצ'כיה.

כן נטען, כי טעה בית המשפט כאשר התייחס לאירועים מאוחרים לרישום השחקן באיגוד, שזכרם לא בא בכתב האישום, והסיק מהם מסקנות לגבי קיומם של יסודות עבירת התחבולה, שנתקיימה קודם לכן. כן נטען, כי לא היה מקום לקבוע כי נתקיימה בקליין מחשבה פלילית. הקביעה כי קליין חשב שהכספים המשולמים לפלדה משמשים לא רק להשקעות אלא גם לשוחד בצ'כיה לא היה לה מקום, שכן היא חרגה ממסגרת האישום שהתמקד בשאלת הזיוף.

עוד נטען, כי לא היה מקום לקביעה כי קליין חשד כי הדרכון הושג בדרכי שוחד. ראשית, טענה זו לא נכללה בכתב האישום, אשר ייחס לקליין ידיעה מפורשת שהדרכון מזויף. הטענה בדבר קיום חשד לשוחד אצל קליין, כמקום עבירת תחבולה, לא היה לנגד עיניה של ההגנה, ונשללה ממנה היכולת להתגונן כנגד עניין זה. לגוף העניין, לקביעה כי קליין חשד שהליך הוצאתו של הדרכון היה מלווה בתשלום שוחד לא ניתן ביסוס ראיתי מספיק, ואילו היה העניין עומד במוקד האישום, היה ניתן להדוף הנחה כזו בראיות רלבנטיות. מוסיפה ההגנה וטוענת, כי השימוש בפועל שעשה ויליאמס בדרכון הצ'כי בנסיעה לסלובניה מדגים את תום לבו שלו ואת תום ליבה של הקבוצה ביחס לכשרות הדרכון; שהרי היה בידו גם דרכון אמריקאי שיכול היה להשתמש בו, והעובדה כי עשה שימוש בדרכון הצ'כי מעידה על כך שלא הוא ולא הקבוצה סברו שהוא פגום. ההגנה מבקשת, אפוא, כי ייקבע כי קליין לא ביצע כל עבירה בקשר לפרשת הדרכון של ויליאמס, וכי, בנגזר מכך, תופטר גם הפועל ירושלים מכל אחריות פלילית.

טיעוני המדינה

17. טוענת המדינה בתשובה, כי בית המשפט קמא קבע כממצא כי קליין לא הסתפק בהגשה אילמת של הדרכון לאיגוד לצורך רישום ויליאמס כשחקן בוסמן, אלא

טרח להפיג כל חשש לאי תקינותו על ידי קידומה של תיאוריית ההשקעות בצ'כיה, הגם שידע כי זו תיזה שיקרית. השיחה עם דני קסטן, ראש האיגוד, וכינוסה של מסיבת העיתונאים נועדו לצמצם אפשרות בדיקה וחקירה של מהות הדרכון בידי הגורם המוסמך. בהפצת מידע חלקי, מטעה ובלתי נכון, תוך כוונה להעלים את האמת, היה כדי להצדיק את הרשעתו של קליין בעבירת התחבולה בה הורשע. לגישת המדינה, כבר מתחילת הדרך היה ברור כי אחד משניים התקיים בקליין – או שהניח כי הדרכון מזויף, או שסבר שהושג בשוחד; לגישת התביעה, קליין ידע עובר להגשת הדרכון לרישום כי הוא מזויף. אולם, בית המשפט קבע כי בעת הגשת הדרכון לרישום הוא חשב שהושג תמורת שוחד, ורק כיומיים לאחר מכן, לאחר הפרסומים בעיתונים, התברר לו כי הדרכון מזויף. על יסוד עובדות שהוכחו, רשאי היה בית המשפט להרשיעו בעבירת תחבולה, שתנאיה נתמלאו, וניתנה לנאשם הזדמנות נאותה להתגונן כנגדה.

המדובר בעבירת תחבולה, הפחותה בחומרתה מהעבירה נשוא כתב האישום, וניתנה אזהרה מספקת מטעם התביעה עוד במהלך הדיון לאפשרות כי תתבקש הרשעת קליין בעבירה זו. בסיס ההרשעה של קליין נשען על כך כי חשב שהדרכון הושג בדרכי שוחד, ואילו הוא הניע את האיגוד לחשוב כי מדובר בדרכון כשר ותקין. על רקע זה, נתקבל בתחבולה רישום השחקן על ידי האיגוד, ונסללה הדרך לשתפו במשחקי הקבוצה. הראיות עליהם הסתמך בית המשפט כבסיס להרשעה לא היו צריכות להיכלל בכתב האישום והן התבררו במהלך המשפט, ויכלו לשמש יסוד להרשעה בעבירה השונה.

עיקרה של ההרשעה טמון בהצגת הדרכון כתקין בפני אנשי האיגוד, בעוד קליין ידע שאינו תקין. הוא אמנם טעה בנסיבה הקשורה באי התקינות, כשסבר שהדרכון הושג בשוחד ולא באמצעות זיוף. אולם טעות זו אינה שוללת את האחריות הפלילית במידה שהנאשם היה נושא באחריות אילו היה המצב לאמיתו כפי שדימה אותו (סעיף 34 י"ח לחוק העונשין). ואמנם, אילו היה הדרכון נרכש בתשלומי שוחד, ויתר נסיבות העלמת המידע מאנשי האיגוד היו מתקיימות, היה קליין נושא באחריות פלילית לעבירת תחבולה. תוצאה זו מתקיימת גם במצב של טעות במצב דברים, כאשר הפגם האובייקטיבי בדרכון לא היה נעוץ בהשגתו בתשלומי שוחד, אלא בהשגתו באמצעות זיוף.

אשר לנסיעה לסלובניה, בעת שדבר זה ארע, הכל כבר ידעו כי הדרכון שניתן לויליאמס מזוייף, והשאלה מדוע התירה הקבוצה לויליאמס להשתמש בדרכון מזוייף לצורך הנסיעה הופכת למישנית, ובמידה רבה לבלתי רלבנטית.

בסיום סיכומיו, מבקש ב"כ המדינה להרשיע את קליין והפועל ירושלים בעבירה של קבלת דבר במרמה על-פי סעיף 415 לחוק העונשין; זאת עשה, ככל הנראה, בלי שים לב לעובדה כי בקשה כזו לא נכללה בהודעת הערעור מטעם המדינה, אשר הצטמצמה לבקשת סעד של החזרת הרשעתו של קליין לתוקפה בגין קבלת דבר בתחבולה, והחמרה בענישתו. דין בקשת המדינה להרשיע את קליין בעבירה של קבלת דבר במרמה להידחות, איפוא.

הכרעה

18. הערכת קביעות פסק הדין של בית משפט קמא ביחס לפלדה ולקליין מצריכות התייחסות כלשהי לרקע הכללי של האירועים העומדים ביסוד הפרשה שלפנינו, אשר נפרשו בהרחבה ובפירוט בפסק דינו המעמיק של השופט אוקון בערכאה הדיונית.

רקע כללי

19. "איגוד הכדורסל הישראלי" הינו עמותה רשומה בהתאם לחוק העמותות, התש"ם-1980, אשר תכליתה לרכז את ענף הכדורסל בישראל, ולהסדיר את ניהולו התקין (ראו הגדרת "איגוד ספורט" בסעיף 1 לחוק הספורט, התשמ"ח-1988; ד' פלפל הספורט בראי המשפט (1994) 32; ע"א 463/90 איגוד הכדורסל בישראל נ' ל.כ.ן לקידום כדורסל, פ"ד מד(2) 806). באיגוד חברות אגודות ספורט שונות (כהגדרתן בסעיף 1 לחוק הספורט), אשר קבוצותיהן משתתפות בליגות הכדורסל אותן מארגן האיגוד. במסגרת תפקידו, ומכח סעיף 10 לחוק הספורט, התקין האיגוד תקנון המסדיר, בין היתר, את הליכי רישום שחקנים ישראלים זרים גם יחד (לענין מעמדו המשפטי של התקנון ראו: ע"א 825/88 ארגון שחקני הכדורגל נ' התאחדות הכדורגל, פ"ד מה(5) 89). נהלים אלה נועדו להגשים ערכים שונים, המהווים אבני יסוד בעולם הספורט – ובהם תחרותיות בתנאים של הגינות ושוויון. החלת ערכים אלה חשובה במיוחד בענפי הספורט הפופולאריים ביותר, אשר היקפם הכלכלי הרחב מושך אליהם ספורטאים מכל קצוות תבל, ובעיקר מארה"ב ומאירופה. קליטת השחקנים הזרים בענף המקומי בלא רגולציה עלולה ליצור פערי כוחות מקצועיים וכלכליים בין הקבוצות השונות, ולפגוע בפעילות התקינה וההוגנת של ענף ספורט זה. מכאן נובע הצורך החיוני בקיומן של

אמות מידה להשתתפותם של שחקנים זרים בקבוצות כדורסל ישראליות ובפיקוח ראוי על יישומן של אמות מידה אלה, הלכה למעשה. לאור זאת קבע האיגוד שורה של כללים מחייבים בתחום זה. הם נגזרים, בין היתר, מתקנות של איגודים בינלאומיים, כדלקמן:

20. תקנון איגוד הכדורגל האירופי (UEFA) אסר על קבוצת כדורגל של מדינה חברה בקהילה האירופית לשתף במשחקיה למעלה משלושה שחקנים של מדינה חברה אחרת. בפרשת בוסמן פסל בית הדין של הקהילה האירופית את התקנה האמורה מן הטעם, כי היא עומדת בסתירה לסעיף 48 של אמנת הקהילה, המבטיח את מעברם החופשי של עובדים בין המדינות החברות בקהילה האירופית, ומכאן שאין למנוע מעבר שחקן ממדינה למדינה בתוך הקהילייה (Union Royale Belge Des Societes De Football Association (ASBL) and Others v Jeab-marc Bosman [1996] AII ER (EC) 645 CMLR, [1996], 1, 97). עקרון זה הוחל גם על יתר ענפי הספורט, ובכללם ענף הכדורסל. החדרת עקרון התנועה החופשית של שחקנים בתוך מדינות הקהילייה האירופית נתן תמריץ לשחקנים זרים מחוץ לאירופה להתאזרח במדינה אירופאית כדי להיקלט בחופשיות בקבוצות ספורט שונות באירופה.

21. הכללים החדשים שהונהגו בעולם הכדורסל האירופי הובילו לשינוי בתקנוני איגוד הכדורסל בישראל, ונקבעו מכסות לשחקנים זרים ולשחקני בוסמן במסגרת הקבוצות המקומיות. על פי התקנון המעודכן, מבחין האיגוד בין ארבע קטגוריות של שחקנים: שחקן ישראלי, שחקן זר שהתאזרח בישראל, שחקן זר (בעל אזרחות חוץ-אירופית) ושחקן בוסמן (בעל אזרחות באחת ממדינות אירופה). לשחקנים הזרים ולשחקני הבוסמן נקבעו מיכסות המחייבות את הקבוצות. הסדר זה יצר תמריץ לשחקנים זרים להתאזרח במדינת קבוצתם, או להתאזרח במדינה השייכת לאיחוד האירופי כדי לרכוש מעמד של שחקן בוסמן (פסקה 6 לפסק הדין קמא). התופעה של התאזרחות שחקנים במדינה אירופאית הלכה וגברה, ועלו אף טענות לפיהן "נוצרה מעין תרבות של ניצול לרעה של אפיקי התאזרחות מפוקפקים, המשגשגת בשל העלמת עין של הגורמים המפקחים" (פסקה 7 לפסק הדין). ומוסיף בית המשפט שם (פסקה 8): "אכן, לא ניתן היה שלא להתרשם שקו פרשת המים משורטט על ידי חלק מהעוסקים בספורט זה – לא על ידי אבחנה בין תקין ללא תקין או נכון ללא נכון, אלא על ידי אבחנה בין מצוי ורצוי, כאשר מעייניהם נתונים להשפעה התדמיתית של המידע יותר מאשר לתוכנו המהותי, כאשר כמעט הכל מותר, ובלבד שהדבר לא יתגלה באמצעות העיתונים..."

הרקע לכתב האיטום – עיקרי השיטה ופרשות קודמות

22. על רקע המציאות המתוארת, עולה הפרשה שלפנינו, בה הושגו שני דרכונים צ'כיים לצורך הקניית מעמד "שחקן בוסמן" לסיימון, לצורך שיבוצו במכבי רעננה, ולויליאמס, לצורך שילובו בפועל ירושלים. השניים נרשמו באיגוד הכדורסל כשחקני בוסמן, באמצעות דרכונים מזוייפים שיצרו מצג מטעה כי הם אזרחיים צ'כיים, אף כי לעובדה זו לא היה שחר. סיימון וויליאמס לא נרשמו מעולם במרשם האוכלוסין הצ'כי, והנפקת הדרכונים המזוייפים עבורם נעשתה על דרך גניבת דרכונים צ'כיים מבעליהם, תוך שינוי פרטי הזיהוי והתמונות. על פי קביעת בית המשפט קמא, המנגנון להשגת אזרחויות לספורטאים זרים לצורך שילובם בקבוצות ישראליות נוצר עוד באמצע שנות התשעים, עת נוצר קשר בין פלדה לבין אחד אבי הדר, אשר העלה בפני פלדה את יכולתו להסדיר אזרחות לספורטאים במדינות אירופה. כך סודרה במהירות הבזק אזרחות ספרדית לשחקן פורטוריקאי, חוזה אוטיס, אשר באמצעותה קיבל מעמד כשחקן בוסמן. לאחר פטירתו של הדר, פנה ביטון לפלדה והזדהה בפניו כשותפו של הדר, וביקש להמשיך את פועלו בסידור אזרחויות לשחקנים. ביום 7.7.99 נכרת חוזה בין פלדה לביטון, אשר על פיו התחייב ביטון לטפל בהשגת דרכון ותעודת אזרחות פורטוגזיים על שם השחקן רספרט, לצורך קליטתו בקבוצת כדורסל ישראלית כשחקן בוסמן (להלן: עסקת רספרט). בין הצדדים סוכמו תנאים שונים של תשלום. עיסקת רספרט נכשלה, וכנגד חוסר יכולתו לארגן עבור רספרט את המסמכים הפורטוגזיים הדרושים, הציע ביטון שיפעל לאיזרוחו בספרד. פלדה נתן את הסכמתו לכך בעל פה, אולם משהוגשו לו שני מסמכים ספרדיים טען כי אלה "אינם אמיתיים" וכי הם מזוייפים. כל אחד מהצדדים עמד על דרישותיו הכספיות בעקבות כשלון העיסקה, וסכסוך זה הביא את פלדה וביטון להתדיינות משפטית בבית משפט השלום בחיפה, במסגרת הליך טען-ביניים (בש"א (חיפה) 19549/99). הליך זה הסתיים בהסכמה. במסגרת תצהירים שהגיש פלדה באותו הליך אזרחי, נטען על ידו, כי המסמכים הספרדיים אינם אמיתיים, ולכן לא ניתן לעשות בהם כל שימוש (ת/29, 67). בפרשה שלפנינו, ניתן משקל להתייחסות זו של פלדה כמשקפת את ידיעתו בדבר הפגמים המובנים שנתלוו לשיטת השגת מסמכי ההתאזרחות עבור שחקנים זרים לצורך רישומם בקבוצות ספורט ישראליות.

אחריות פלדה בפרשת סיימון

23. לקראת היערכותה של קבוצת הכדורסל מכבי רעננה למשחקי ליגת-העל בעונת 2000-1 קיבל דרוקר, מאמן הקבוצה, רשימת שחקנים זרים מידי פלדה, ובה שמו של השחקן מיילס סיימון, יליד שבדיה. לשאלתו של דרוקר, השיב פלדה כי ניתן יהיה לקלוט את סיימון כשחקן בוסמן, והחל לפעול לקידומו של עניין זה. הוא פנה אל ביטון, וביום 22.9.00 חתם עמו על הסכם, לפיו " (אשר ביטון) מסכים ומתחייב לספק את השירותים המפורטים להלן לשם רישומו של שחקן הכדורסל האמריקאי Simon Miles Julian כשחקן BOSMAN B". רישום סיימון כשחקן בוסמן, כך סוכם, יתבסס על תעודות התאזרחות ותעודת זהות צ'כיות, ותמורתן ישלם פלדה לביטון סכום של 40,000 דולר. הסכום גילם הנחה בסך 10,000 דולר שניתנה על ידי ביטון לפלדה בעקבות הסכמת פלדה לבטל את התובענה בעניין רספרט. בית המשפט קבע כי פלדה קיבל ממכבי רעננה 60,000 דולר, אולם לא הפריש מסכום זה את התמורה המוסכמת לביטון. טענת פלדה כי העביר את הסכום לביטון נדחתה. נראה, כך נפסק, כי הסיבה לאי התשלום נעוצה בחוסר שביעות רצונו של פלדה מאמינות המסמכים שהעביר לו ביטון. המסמכים הושגו על ידי אדם בשם דניאל, אשר הופעל על ידי ביטון, והמסמכים עצמם הגיעו באמצעות שליח אלמוני, והועברו לפלדה במפגש במקום לא מזוהה בכפר סבא.

הדרכון שהגיע לידיו של מנהל הקבוצה, זהר הלפרין, בסמוך ליום 6.10.00, עורר בו תמיהות, כאשר הבחין כי תאריך הנפקת הדרכון הוא 20.1.00, הקודם בזמן למועד הבקשה שהוגשה לאיזרוח השחקן, שנעשתה רק ביוני-יולי של אותה שנה. חוסר התאמה בולט זה עורר בו מיד תהייה לגבי כשרות הדרכון. במכתביה מיום 29.10.00 ומיום 17.11.00, שנכתבו לאחר פרסום כתבות עיתונאיות ספקניות ביחס לדרכי הוצאת הדרכון, הודיעה מכבי רעננה לסיימון כי הוא לא יוכל להמשיך לשמש שחקן בוסמן בקבוצה, וזאת, בין היתר, על רקע חשדות שהועלו בעיתונות כנגד כשרות דרכונו, והקבוצה שחררה את סיימון משורותיה. בית המשפט קמא קבע (שם, פסקה 34) כי כבר בעת קבלת הדרכון לרישום עלו תמיהות בקשר לכשרותו עקב השגתו תוך פרק זמן קצר ביותר, התמורה הגבוהה החריגה שהתבקשה עבור השגתו, ומועד הנפקת הדרכון, אשר קדם למועד הגשת הבקשה לאיזרוחו של השחקן. מכבי רעננה לא דיווחה לאיגוד על חשדותיה, והעבירה את סיימון לקבוצת הפועל חולון, מבלי לשתף את האיגוד במתרחש.

בית המשפט קמא השקיף על פרשת הדרכון לסיימון כחוליה נמשכת בשיטת השגת מסמכי התאזרחות לספורטאים, אשר השתקפה בפרשת רספרט, בה היה ברור כי הגיעו לידי של פלדה מסמכי אזרחות לא אמיתיים עבור השחקן, שעליהם נסב הליך טען הביניים. פרשת רספרט היוותה אלומת האור שהאירה את אופי השיטה בה נקטו הגורמים הפעילים בהשגת מסמכי האזרחות עבור השחקנים, שאפיינה גם את פרשות סיימון וויליאמס שלפנינו.

אחריות פלדה בעבירת שימוש במסמך מזויף

24. אין כיום מחלוקת כי דרכונו של סיימון, שמסר פלדה למכבי רעננה, היה מזויף, וכי מסירתו נועדה להכשיר את סיימון כשחקן בוסמן. בכך, התקיים בפלדה הרכיב ההתנהגותי שבעבירת השימוש במסמך מזויף. השאלה היחידה שנותרה לבירור התמקדה ביסוד הנפשי שנתלווה למסירת הדרכון על ידיו להנהלת הקבוצה.

בית המשפט קמא קבע כי הוברר מעבר לספק סביר כי פלדה ידע כי מדובר במסמך מזויף, וכל התנהלותו ודבריו שלו מצביעים על ידיעה כזו. ידיעה זו עולה, לגישתו, מהעובדות והנסיבות הבאות: פרשת דרכון סיימון היא המשך ישיר מפרשת רספרט, שבה פלדה טען כלפי ביטון בהליך טען הביניים כי מסמכי ההתאזרחות שסיפק לו עבור רישום השחקן אינם אמיתיים, ולכן הם הוחרמו, ולא נעשה בהם כל שימוש. מאחר שבפרשת סיימון סיפק ביטון מסמכים בנסיבות דומות, "האופי הסדרתי של המעשים, והתוואי המשותף" מחזק, לדעת בית המשפט, בבחינת מעשים דומים, את ידיעתו של פלדה כי גם במקרה זה המסמכים לא אמיתיים. קיומה של ידיעה כאמור נלמדת גם מאופי התמורה ששולמה כ"דמי העברה", וחוסר תיעוד של התמורה, דרך העברת הדרכון לידי פלדה באמצעות שליח עלום, והנוהג של פלדה לבדוק את המסמכים המגיעים לידיו כפי שעשה במקרה של רספרט. לגישת בית המשפט, קשה לשער כי פלדה לא עשה כן במקרה זה, וכי לא הבחין כי מועד הנפקת הדרכון קודם בהרבה למועד תחילת הפעולות להשגת האזרחות הצ'כית לסיימון כשחקן בוסמן, ולכך כי על הדרכון מופיעה חותמת יציאה מצ'כיה למרות שסיימון לא ביקר שם מעולם. הטענה של פלדה כי לא בדק את הדרכון אינה מתיישבת עם בדיקות קודמות שעשה לגבי מסמכים דומים שקיבל מביטון. בית המשפט מצא בעדותו של פלדה גם שורה ארוכה של סתירות ובקיעים, בין היתר, בהסתרתו את עיסקות אורטיס ורספרט, ולמשמעות המיוחדת שהיתה לכך לאור טענות פלדה בהליך אזרחי כנגד ביטון, לפיהן המסמכים שסופקו לו על ידיו באותה עיסקה היו שיקריים.

בית המשפט דחה בשתי ידיים את "תיאורית ההשקעות" שפלדה טען לה, לפיה, לכאורה, האזרחות הושגה כנגד השקעות נדל"ניות של השחקן במדינת ההתאזרחות האירופית. כך בעסקת רספרט, וכך גם בעניין סיימון. ואכן, עדויותיהם המאוחרות של פלדה וביטון מלמדות כי רעיון ההשקעה במדינה המאזרחת כלל לא עלה במהלך ההידברות ביניהם.

עוד נקבע, כי אין לקבל את נסיונו של פלדה להסביר את תום לבו בקיום בדיקות דקדקניות של מסמכי אזרחות של שחקנים על ידי ארגון פיב"א, אשר נועד להסביר, כביכול, מדוע לא היה לוקח חלק במעשי זיוף. בית משפט לא היה נכון לראות גם בשיתוף הפעולה של פלדה בהעברת סיימון לקבוצת הפועל חולון משום סימן לתום לבו, גם בהינתן העובדה כי בנו שימש שם כעוזר מאמן. נפסק, כי העברת השחקן לקבוצה אחרת היה חלק מנסיון להשתיק את גורמי קבוצת מכבי רעננה, שסירבו להשלים עם פגמי הדרכון תמורת הרחקת הכתם מתחומי קבוצתם, והוא ראה בכך חלק בלתי-נפרד מהתנהלותו הפלילית של פלדה.

על יסוד אלה, הסיק בית המשפט כי נתקיים בפלדה גם היסוד הנפשי הנדרש בעבירה של שימוש במסמך מזויף.

25. סעיף 420 לחוק העונשין קובע:

"שימוש במסמך מזויף"

המגיש או מנפק מסמך מזויף, או משתמש בו בדרך אחרת, ביודעו שהוא מזויף, דינו כדין מזייף המסמך".

הוראה זו מפנה להגדרת "זיוף" בפירוט ההגדרות שבסעיף 414, ולעבירת הזיוף בסעיף 418 לחוק העונשין. בגדרה של פעולת "זיוף", נכללת גם "עשיית מסמך הנחזה להיות את אשר איננו, והוא עשוי להטעות". אלה יסודות עבירת הזיוף בסעיף 418 לחוק:

"המזייף מסמך דינו – מאסר שנה. זייף מסמך בכוונה קבל באמצעותו דבר, דינו מאסר שלוש שנים; ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים".

עיקרה של עבירת השימוש במסמך מזויף בעשיית שימוש במסמך בדיעה שהוא מזויף. התפיסה העונשית שביסוד עבירה זו מבקשת להשוות את דינו של

המשתמש ביודעין במסמך מזוייף למזייף עצמו. היסוד העובדתי בעבירה הוא מעשה השימוש במסמך שהינו מזוייף (ע"פ 446/01 רודמן נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(5) 25; קדמי לעיל, עמ' 915; ע"פ 2801/95 קורקין נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 791). היסוד הנפשי מתמצה בידיעה שהמסמך מזוייף, ועניינו במחשבה פלילית מסוג "מודעות" (סעיף 90א(3) לחוק העונשין). לענין דרישת המודעות, גם עצימת עיניים במשמע. דינו של המשתמש במסמך מזוייף כדין מזייף המסמך עצמו בכל הקשור לעונש הצפוי לו. דירוג חלופות החומרה האמורות בסעיף 418 ישימות גם לעבירה של שימוש במסמך מזוייף על פי סעיף 420 לחוק (ע"פ 548/82 מילר נ' מדינת ישראל, פ"ד לח(1) 347). הנסיבות המחמירות שבהוראות אלה מתייחסות לנסיבות ביצוע העבירה, והן משמשות יסוד מיסודותיה, ומשמעותן אינה מוגבלת לענין העונש בלבד (ד' בייך, נסיון ל"אילוף" הנסיבות המחמירות בעבירות המרמה והזיוף, הפרקליט כו (תש"ל) 378).

26. אין חולק שדרכונו של סיימון היה מסמך מזוייף, בהיותו מסמך הנחזה להיות את אשר איננו, והוא עשוי להטעות. הדרכון התיימר לשקף אזרחות שנרכשה כדין בצ'כיה, בעוד שלאמיתו של דבר, היה דרכון של אזרח צ'כי אשר נגנב, ופרטיו זוייפו לפרטיו של סיימון. פלדה השתמש בדרכון סיימון בדרך העברתו לידי מכבי רעננה כדי שיירשם באמצעותו כשחקן בוסמן בקבוצה. הרכיב ההתנהגותי בעבירה נתקיים, איפוא, משנעשה בדרכון המזוייף שימוש כאמור.

27. נותר לברר קיומו של היסוד הנפשי בעבירה, המתמקד ב"ידיעה" של המשתמש במסמך כי הוא מזוייף.

צדק בית המשפט קמא כאשר בחן את קיומה של ידיעה זו על בסיס כלל הנסיבות שנפרשו בפניו. שהרי דבר הנתון ללבו של אדם פנימה, אין להוכיחו אלא על דרך התחקות אחר ראיות נסיבתיות, התנהגות ונתונים חיצוניים (ע"פ 502/73 שוורצברג נ' מדינת ישראל, פ"ד כט(1) 202, 206).

במקרה זה, נתקיים שילוב נסיבות ונתונים אשר הצביע על ידיעתו של פלדה בדבר היות הדרכון מזוייף. פרשת רספרט, שבה ספקו לפלדה מסמכים לא אמיתיים בידי ביטון היתה אמורה לעורר אצלו תגובה של זהירות-יתר למסמכי סיימון שהגיעו אליו זמן לא רב לאחר מכן. לא ניתן לקבל את טענתו כי לא בדק את הדרכון, אילו אמנם הקפיד הפעם על בירור שאלת אמיתותו. אילו כך היה, הוא היה מגלה על נקלה את פגמיו החיצוניים הבולטים לעין של הדרכון – תאריך הוצאתו של הדרכון, שלא התיישב עם מועד תחילת הטיפול בהשגת האזרחות של סיימון, וקיומה של חותמת

יציאה מצ'כיה של בעל הדרכון, אף שפלדה ידע כי סיימון לא ביקר בצ'כיה מעולם. פלדה טען כי בדק את הדרכון בדיקה חטופה. בחקירתו הנגדית בבית המשפט מיום 18.4.02, לאחר שהתייחס לתאוריית "ההשקעות", אישר פלדה את הטענה כי הוא בחן את הדרכון בעצמו, קודם לחשיפת הפרשה (עמ' 728 לפרוטוקול):

- Ⓜ : תראה, אתה ראית את הדרכונים האלה, נכון?
 Ⓜ : אני ראיתי, כן.
 Ⓜ : רפרפת עליהם כדברייך?
 Ⓜ : בבקשה?
 Ⓜ : רפרפת עליהם כדברייך?
 Ⓜ : אם זה המשפט שאמרתי, אז כן.
 Ⓜ : ידוע לך שהדרכונים האלה היו בהם חותמות יציאה למרות שהאנשים מעולם לא ביקרו בצ'כיה. אתה ראית את הדבר הזה?
 Ⓜ : ראיתי בדיעבד אני יודע שהיו, כן.

ובהמשך מוסיף פלדה ואומר (עמ' 731 לפרוטוקול):

- Ⓜ : את נושא התאריך גם לא ראית בשום שלב נכון?
 Ⓜ : לא. בבדיקה שאני ערכתי, בהסתכלות שלי בזהו לא ראיתי שום דבר חריג בענין של תאריכים וכאלה דברים.
 (ראו גם עמ' 595 לפרוטוקול).

מדבריו של פלדה עולה כי הוא התבונן בדרכון, אולם במבט חטוף לא נתאפשר לו לזהות על נקלה את היותו מזויף. לטענתו, ידיעתו על דבר היות הדרכון מזויף נולדה רק בשלב מאוחר יותר, עם הפרסומים בעיתונות, וגם במכתב מטעם מכבי רעננה לא היה כדי להעלות את חשדו. ההסבר לכך נעוץ, לדבריו, בעובדה כי "רק מי שחושד בכשרים בודק מסמכים" (עמ' 733 לפרוטוקול); מאחר שסבר כי כל המהלך נעשה כדין, לא היתה לו סיבה מיוחדת לרדת לעומקם של פרטים, ביניהם פרטים "טכניים" המצויים על גבי הדרכון עצמו.

טענה זו אינה עומדת במבחן השכל הישר, ומושכלות החיים. פלדה הרי כבר התנסה בעבר הלא רחוק בעסקה דומה, היא עסקת רספרט, ודי היה בכך כדי לעוררו לבדוק בשבע עיניים מסמכי אזרחות נוספים שביטון סיפק לו, לאחר שניכווה ברותחין זמן לא רב קודם לכן. תהא אשר תהא המשמעות המדויקת של התייחסות פלדה למסמכי

רספרט בהליך טען הביניים לא יכול להיות ספק כי לאחריה, הוא נדרש להקפיד הקפדה מיוחדת על אמיתות מסמכי האזרחות שביטון סיפק לו, ובודאי אין זה סביר כי הסתפק בבדיקת "מרפרפת" כדבריו, שלא גילתה פגמים חיצוניים מובהקים כפי שנמצאו על גבי דרכונו של סיימון. חרף זאת, הוא אומר: "רק בן אדם שחושד בכשרים ומפקפק במה שהוא עושה הוא יכול לעשות כזה דבר. אדם שחושב שהכל בסדר, לא מסתכל לא על התאריך ולא על עשרים דפים ולא על שום דבר, הוא מסתכל תמונה, שם, זהו, זה מה שהייתי צריך לבדוק לפי דעתי" (דברי פלדה בעמ' 734 לפרוטוקול). האם ניתן ליישב בדרך כלשהי אמירה זו עם מציאות שבה, אך זמן מה קודם לכן, סופקו לפלדה על ידי אותו מקור עצמו מסמכים לא תקינים לצורך אותה תכלית עצמה? הדעת נותנת, כי פלדה לא ביקש לבדוק באופן אמיתי את תקינותו של הדרכון, כי ידע שהוא מזויף, והוא העבירו לקבוצה לצורך השגת המטרה של רישומו של סיימון כשחקן בוסמן בקבוצה.

28. חיזוק למסקנת בית המשפט בדבר היסוד הנפשי של פלדה בפרשה זו נקשר לאישום השלישי, בו הורשע פלדה בהדחת ביטון בחקירה על סמך תוכנה של שיחה בין השניים, שתועדה בקלטת על ידי ביטון. עיקרה של ההדחה סובבת סביב נסיונו של פלדה להשפיע על ביטון שלא לחשוף את פרשת רספרט, מתוך הבנה טבעית כי עיסקה זו, והתייחסותו שלו עצמו לאי חוקיותה בהליך טען הביניים, תסגיר את שיטת פעולתם של השניים, ותבהיר את היסוד הפלילי שדבק בשיטת השגת הדרכונים בפרשות השונות, ואת חלקם של פלדה וביטון ביישומה של שיטה זו, הלכה למעשה.

ואמנם, בפני חוקריו במשטרה, טען פלדה כי לא היה מעורב בעבר, קודם לפרשת סיימון, בעסקאות לרכישת דרכונים לספורטאים (ת/1 א, שורות 87-83). הוא עשה מאמצים מיוחדים להסתיר את העסקאות הקודמות ביודעו כי גילויו יחשוף את התנהלותו הפלילית בפרשות נשוא הליך זה.

29. נסיבותיה המפוקפקות של עסקת סיימון עצמה, והדרך המוזרה בה הגיע הדרכון המזויף לידיו של פלדה, מלמדות אף הן על מודעותו להיות המסמך בלתי אמיתי. כך תיאר פלדה את מהלך מסירת מסמכי דרכון סיימון לידיו (עמ' 594-595 לפרוטוקול):

Ⓜ : אתה קיבלת את הדרכון לידך ?
 ת: כן.
 Ⓜ : ממי קיבלת אותו ?

מאדם שהיה בטיסה מפראג לתל אביב, התבקש על ידי מישהו בצ'כיה להעביר את זה ולצלצל אלי, נתן את מספר הטלפון שלי. יום קודם לכן ביקש ממני מר ביטון בכל לשון של בקשה שאני לא אטריד אותו מחיפה לתל אביב לפנות בוקר כדי שהוא לא יצטרך לצאת רק בשביל זה וביקש ממני, אמרתי לו בסדר אני יעשה את זה ואכן, בתחילה דובר על זה שאני אחכה לו בשדה התעופה אבל זה לא היה טוב. כשהוא ירד מהמטוס אמרתי לו לאן אתה נוסע? אמר לי לכפר סבא אז אמרתי לו שאני בשדה התעופה, אני לא בטוח שאני אפגוש אותו, שיגיד לי איזה נקודת ציון שאני מכיר בכפר סבא שאני לא מכיר אותה יותר מדי טוב ואז זה היה בכניסה לכפר סבא שמה באיזה רחוב שהיכרתי את המקום ושמה הוא מסר לי את המעטפה שאני לא בטוח שהוא ידע בכלל שיש שמה דרכון.

נסיבות תמוהות אלה בדרך העברת מסמכי האזרחות לידי פלדה מחזקות אף הן את המסקנה בדבר ידיעתו כי הם אינם תקינים. לכל אלה מצטרפות תמיהות ביחס לאופי התמורה ששולמה, היקפה והעדר תיעודה, וכן הסתירות והפירויות הרבות בגרסתו של פלדה שהביאו לקביעתו של בית משפט קמא כי פלדה ידע שהדרכון מזויף, וכי גרסתו בענין זה אינה מהימנה. במקביל הנתונים שהובאו, יש כדי להצדיק את אימוצה של קביעת הערכאה קמא בדבר התקיימות היסוד הנפשי בפלדה בדבר השימוש במסמך מזויף; משמתקיים בעניינו הרכיב ההתנהגותי בצד היסוד הנפשי, הונח הבסיס להרשעתו בעבירה האמורה.

אחריות פלדה בפרשת קני וויליאמס

30. נוכח האכזבות אותן נחלה קבוצת הפועל ירושלים לאחר פתיחת עונת משחקי הכדורסל של שנת 2000-2001, התעורר בהנהלתה הצורך ברענון שורות שחקניה. על רקע זה נוצר הקשר בין הקבוצה לבין פלדה. צביקה שרף, אז מאמן הקבוצה, ודני קליין, אחד משני החברים בועד המנהל של הקבוצה, גיבשו בשלהי נובמבר שנת 2000 – יחד עם עוד מספר גורמים בכירים בקבוצה – את רעיון השבת השחקן הידוע קני וויליאמס – באותה העת שחקן קבוצת כדורסל טורקית – אל הקבוצה. נוצר קשר עם פלדה, אשר התחייב כי ידאג לויליאמס לאזרחות מזרח אירופאית כלשהי, והבהיר כי פעולה זו תיעשה כנגד השקעות בארץ ההתאזרחות בשיעור של 80,000 דולר. למימוש התחייבותו, פנה פלדה אל ביטון, והבהיר לו כי השגת מסמכי ההתאזרחות עבור ויליאמס צריכה לצאת אל הפועל בתוך פרק זמן קצר. ביטון נענה לפנייה, ולצורך כך עמד בקשר עם המתווך דניאל. בית המשפט קמא קבע כי המניע של ביטון היה כספי, שכן חובו של פלדה בעסקת סיימון טרם נפרע, בשל הקשיים שעלו באותה עיסקה.

פלדה, כך נפסק, הסתיר במכוון את הסתבכותה של עסקת סיימון במגעיו עם אנשי הפועל ירושלים.

אל מול סוכן השחקנים של וויליאמס, נתן אמיר, הפעיל פלדה "איש קש" בשם אליהו אפרתי, הוא הנאשם הרביעי בכתבי האישום, וזאת על מנת שלא ליצור חשש אצל אמיר כי סמכויותיו תיפגענה. דני כהן, יו"ר חוג האוהדים של הקבוצה, נשלח על ידי הנהלת הקבוצה להיפגש עם אפרתי כדי לבדוק את מהימנות הליך ההתאזרחות. למרות שידע אך את שמו הפרטי של אפרתי, ונפגש עימו לעשרים דקות בלבד באמצע רחוב, השתכנע כהן כי ההליך כולו כשר, ומסר זאת לקליין. מכאן ואילך סדר המאורעות איננו ברור. נראה, כי עם מתן האות, נפגשו דוד ממן, רואה החשבון של הקבוצה, וקליין עם פלדה, והעבירו לידי 50,000 דולר במזומן, ויתרת התשלום בסך 30,000 דולר, נמסרו לפלדה באמצעות שיקים דחויים, עליהם נרשם מסיבה לא ברורה הסכום של 30,000 ש"ח. ביטון יצא לצ'כיה, קיבל מידי דניאל דרכון מזויף על שמו של וויליאמס, ושב לישראל. למחרת שובו, נסע עם פלדה לירושלים למלון "הולידיי אין", והמתין לפלדה מחוץ למלון בזמן שזה נפגש עם דוד ממן. פלדה הציג בפני ממן את הדרכון ואת תעודת ההתאזרחות של וויליאמס, אולם העביר לידיו רק את תעודת ההתאזרחות, וזאת תמורת שיקים על סך 41,000 ש"ח, חלף השיקים הדחויים האמורים. מתוך הכספים שהגיעו לידיו, העביר פלדה לביטון לפחות 45,000 דולר. הדרכון הושם במעטפה בבית המלון, אותה אסף אליהו אפרתי והעבירה לדני כהן, תמורת 5,000 דולר.

משנשלמה העברת המסמכים לקבוצה, הביא מוריס אוחיון, מנכ"ל הקבוצה, ביום 21.12.00 לרישום ויליאמס באיגוד כשחקן בוסמן בהפועל ירושלים. מיד לאחר מכן כונסה מסיבת עיתונאים בענין זה. חרף הנסיונות להצניע את פרטי הליכי ההתאזרחות, למחרת מסיבת העיתונאים רגש עולם הכדורסל הישראלי, ובעיתונות פורסמו תחקירים, המצביעים על כך כי מועד הוצאת הדרכון – הוא יום 11.11.99 – שולל אפשרות כי וויליאמס זכה בו תמורת השקעות במדינת ההתאזרחות. פלדה מסר לקליין התחייבות כי ינפיק אישור מתאים ממשטרת הגבולות הצ'כית בדבר אמיתות הדרכון, אולם הודעתה של השגרירות הצ'כית כי וויליאמס איננו אזרח צ'כיה שמה קץ לשמועות שרחשו. במכתבה לאיגוד הכדורסל – אשר בשליחתו קליין היה מעורב – הכחישה הקבוצה קשר לזיוף הדרכון. בשלב זה, הורה האיגוד על הפסקת השתתפות וויליאמס במשחקי הליגה במעמד שחקן בוסמן בקבוצה, ופנה למשטרת ישראל.

שימוש במסמך מזוייף: פלדה היה ער בעבר לכך שדרכונו של רספרט שסופק לו על ידי ביטון אינו אמיתי, ופלדה עצמו טען זאת בהליך האזרחי בין השניים. הוא ידע שדרכונו של סיימון אינו אמיתי. בו זמנית לטיפול במסמכי האזרחות של ויליאמס, הוא ניהל הידברות עם מכבי רעננה עקב טענות הקבוצה כלפיו כי דרכונו של סיימון מזוייף. דרכונו של ויליאמס הומצא לפלדה על ידי אותו מקור שסיפק לו בעבר מסמכים לא אמיתיים למטרה דומה, הוא אשר ביטון. בנסיבות אלה, קובע בית המשפט, היתה לפלדה ידיעה שהמסמכים מזויפים, והוא עשה שימוש בדרכון המזוייף (פסקה 79).

קבלת דבר במרמה מהפועל ירושלים – בית המשפט קבע כי הדרכון של ויליאמס הוצג בפני הקבוצה כדרכון תקין שהוצא על יסוד תיאוריית ההשקעות השקרית שלפיה השגת הדרכון נעשתה כנגד השקעות בארץ ההתאזרחות. תיאורייה זו הופצה בידיעתו של פלדה כי היא כוזבת. פלדה קיבל לידיו 50,000 דולר מהקבוצה על יסוד מצג שיקרי זה. העבירה נעברה בנסיבות מחמירות, וזאת ממספר טעמים: ראשית, נוכח היקף התמורה החרגי לה זכה; שנית, לאור הפגיעה הקשה בערכי התחרות וההגינות הנדרשים בספורט; שלישית, לאור הישנותם של מעשי הזיוף החל בפרשת רספרט ועבור לפרשות האחרות; רביעית, בהקניית מעמד לשחקן שהוא אינו זכאי לו באמצעות מסמכים מזוייפים. על אף שפלדה הואשם בכתב האישום בעבירת נסיון בלבד, בית המשפט קבע כי נעברה על ידו עבירה מושלמת של קבלת דבר במרמה, שכן לא הוכח כי קליין והקבוצה היו מודעים לענין זיוף הדרכון, והם טענו זאת לכל אורך הקו, כך שלפלדה ניתנה הזדמנות הוגנת להתגונן כנגד ההאשמה בעבירה המושלמת.

קבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל - המצג הכוזב מצד פלדה כלפי האיגוד התבטא בהגשת הדרכון המזוייף המתייחס לויליאמס לרישום באיגוד. היעד הסופי של פלדה בהוצאת הדרכון היה להביא לרישום ויליאמס כשחקן בוסמן (פסקה 84). הרישום באיגוד נעשה אמנם באמצעות אוחיון, אולם הוא פעל כאמצעי בלבד בידי פלדה והפועל ירושלים. רישומו של ויליאמס כשחקן בוסמן על סמך הדרכון המזוייף שסופק על ידי פלדה, ביודעין שהוא מזוייף, מקיימים את יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל ביחס לפלדה (פסקה 84).

עבירת קבלת דבר במרמה

32. העבירה של קבלת דבר במרמה מתוארת בסעיף 415 לחוק העונשין:

”קבלת דבר במרמה

המקבל דבר במרמה דינו – מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים.”

”מרמה” מתוארת בסעיף 414 לחוק:

כ”טענת עובדה בענין שבעבר, בהווה או בעתיד הנטענת בכתב, בעל פה, או בהתנהגות, ואשר הטוען אותה יודע שאינה אמת, או שאינו מאמין שהיא אמת; ו”לרמות” – להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל.”

היסוד העובדתי בעבירה כולל יסוד של טענה כוזבת, וכן קבלת דבר מכח אותה טענה, כאשר בין שני הרכיבים קיים קשר סיבתי. רכיב נוסף העשוי להתווסף ליסוד העובדתי של העבירה הוא קיומן של נסיבות מחמירות אם ישנן כאלה. היסוד הנפשי בעבירה מורכב ממודעותו של המבצע להיות המעשה מעשה מרמה, ולקיומן של נסיבות מחמירות, אם ישנן כאלה, וכן כוונה להגשים את התוצאה של קבלת הדבר, לפחות ברמת הכוונה הפלילית של פזיזות (ע”פ 2955/94 מדינת ישראל נ’ דורי, פ”ד נ(4) 573 578-9; ע”פ 2597/04 רויטמן נ’ מדינת ישראל, תק-על 2006(4) 1672; ע”פ 8325/05 בלס נ’ מדינת ישראל תק-על 2007(1) 152).

”האינטרס החברתי עליו באה עבירת המרמה להגן הוא חופש הרצון, חופש הפעולה וחופש הבחירה של המרומה. פגיעה בחופש זה, אשר באה כתוצאה ממעשה המרמה, ואשר הביאה למרמה יתרון או הישג, היא שעומדת ביסודותיה של העבירה שבסעיף 415 לחוק” (ע”פ 752/90 ברזל נ’ מדינת ישראל, פ”ד מו(2) 539, 554; ד’ ביין, האינטרס החברתי המוגן באמצעות עבירת המרמה, הפרקליט כו (תש”ל) עמ’ 85).

33. הממצאים של בית המשפט מבססים כראוי את הרשעתו של פלדה בקבלת דבר במרמה הן מהפועל ירושלים והן מהאיגוד. הוא הגיש לקבוצה דרכון מזויף בידיעה שהוא מזויף, ומתוך כוונה לקבל ”דבר” תמורתו. מהפועל קיבל תשלום כסף; מהאיגוד קיבל את רישום ויליאמס כשחקן בוסמן, שלשמו פעל להשגת הדרכון. בית המשפט קבע כי העבירה כלפי הפועל ירושלים נעשתה בנסיבות מחמירות – כנגד תמורה ניכרת, מתוך כוונה להונות את האיגוד ולאפשר לפועל ירושלים לרכוש יתרון בלתי הוגן במשחקי הליגה. נסיבות מחמירות נמצאו גם בעצם ההתמדה בקו הפעולה שננקט בידי פלדה החל מפרשת רספרט ואילך. השימוש במסמכים מזויפים לצורך שיתוף שחקן

במעמד שהוא אינו זכאי לו מהווה נסיבה מחמירה, כך נקבע. ממצאים אלה מעוגנים בעובדות ובדין.

34. הכרעתו של בית המשפט קמא באישום המתייחס לפרשת ויליאמס מבוססת כראוי על ראיות ועל מסקנות המתחייבות מנתונים נסיבתיים שהוכחו.

לא מצאתי ממש בטענות פלדה על סתירה, כביכול, בפסיקת בית המשפט קמא בענין גורם התשלום לביטון, על פיה קיימת סתירה לוגית בקביעת בית המשפט לפיה, בעוד שבעיסקת סיימון קבע כי אי התשלום של פלדה לביטון מהווה אחד מסימני ההיכר לאי אמיתות העיסקה, הרי שבעיסקת ויליאמס קבע את היפוכו של דבר, קרי: כי התמורה המופלגת ששולמה על ידי הקבוצה לפלדה היוותה סימן היכר לשיקריות זו. הרשעת פלדה בשני האישומים הנוגעים לסיימון ולויליאמס מתבססת על שורה מורכבת של טעמים וראיות, שרק אחד מהם נוגע ליסוד התשלום, ולמרכיב זה אין מעמד מכריע במערך הנתונים. ומעבר לכך, נסיבות שתי העסקאות שונות, ואי אמיתותן דוקא היא עשויה להסביר מדוע במקרה אחד לא שולם הכסף לביטון, ובמקרה האחר שולם סכום חריג בהיקפו.

35. טענות אחרות של פלדה נוגעות לממצאיו של בית המשפט קמא בדבר מהימנות עדותו ועדות ביטון. אולם הלכה היא כי ערכאת ערעור איננה נוהגת להתערב בממצאי מהימנות שנקבעו בידי הערכאה הדיונית (ע"פ 1258/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(6) 625, 631). בענייננו, אין כל הצדקה להתערבות כזו, משקביעות המהימנות של העדויות והגרסאות משתלבות היטב בנסיבות האובייקטיביות המוכחות.

36. כן טוען פלדה כנגד הרשעתו בעבירה מושלמת של קבלת דבר במרמה מהפועל ירושלים בעוד שכתב האישום הואשם בעבירת נסיון בלבד. פלדה טוען כי על פי כתב האישום ההנחה היתה כי קליין והקבוצה ידעו על זיוף הדרכון ולכן העבירה שיוחסה לו הוגבלה לעבירת נסיון. הרשעתו בעבירה המושלמת חורגת מכתב האישום, ולא ניתנה לו הזדמנות להתגונן כנגדה. לפיכך, יש לבטל את הרשעתו בעבירה זו. דין טענה זו להידחות.

על פי סעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, רשאי בית המשפט להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו, גם אם לא נטענו בכתב האישום, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן. הוראה זו מהווה חריג לכלל לפיו הרשעת נאשם מוגבלת, דרך כלל, לאישומים הכלולים בכתב האישום, וזאת, בין היתר, כדי לאפשר לנאשם לגבש את קו

הגנתו מבלי להיות מופתע מהרשעה בעבירה שלא נערך להתגונן בפניה. החריג בסעיף 184 מבטא איזון בין הצורך בחשיפת האמת מצד אחד, לבין הבטחת זכות הנאשם למשפט הוגן (ע"פ 431/92 ויטמן נ' מדינת ישראל, תק-על 93(3) 1558; ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(2) 690, 695).

בענין זה, מוקד השוני בין כתב האישום שהאשים את פלדה בעבירה של נסיון לקבל דבר במרמה מהפועל ירושלים לבין ההרשעה בעבירה המושלמת של קבלת דבר במרמה נעוץ בשאלות האם קליין והקבוצה ידעו כי הדרכון שהוצא לויליאמס הוא מזויף, והאם פלדה היה ער, ונערך כראוי להתמודד עם טענתם העיקבית במשפט כי לא היתה להם כל מודעות לכך.

הקו בו נקטה ההגנה של קליין והקבוצה לאורך המשפט כולו היה כי הם לא ידעו כלל על הזיוף שבדרכון (עמ' 897 לפרוטוקול ואילך). פלדה היה מודע באופן מלא לקו טיעון זה לאורך כל הדרך, והיה אמור לצפות באופן סביר את האפשרות כי ייקבע ממצא של אי ידיעה כזו, על כל ההשלכות הנובעות מכך. הגנתו של פלדה הצריכה היערכות הגנתית הצופה קביעת ממצא עובדתי אפשרי כזה, והזכות הדיונית לעצב קו הגנה שיתמודד עם טענה זו נשמרה לפלדה. יתר על כן, קו ההגנה הבסיסי של פלדה עצמו במשפט נשען על הטענה כי הוא עצמו סבר שהדרכון אינו מזויף; מכך נגזרת, מן הסתם, ההנחה שביקש הוא להניח, כי גם קליין לא ידע על הזיוף. בהשלמות לסיכומים שבעל-פה שהגיש פלדה בפני בית המשפט קמא (עמ' 37) הוא אומר:

"מבלי לגלות מומחיות בתעריפי עבריינים – אין ספק שהסכומים בהם נקב אבי הדר, לא איפשרו לסבור בכלל כי התשלומים הם עבור מסמכים מזוייפים. כך קליין שסיפר ליו"ר האיגוד קסטן כי האזרחות מושגת ע"י השקעה בצ'כיה. והיה בכך כדי להניח את הדעת. כך בעדותו של קני ויליאמס..." (ההדגשה אינה במקור).

ההתבססות של פלדה עצמו על הנחה כי קליין לא ידע על הזיוף שבדרכון הצריכה את גיבוש קו הגנתו שלו מתוך צפייה לאפשרות כי זו תהיה גם קביעת בית המשפט. ממילא, נדרשה מבחינתו הגנה גם כנגד עבירה מושלמת של קבלת דבר במרמה מהקבוצה, אותה יכול היה לצפות, וכנגדה צריך היה להיערך.

37. פלדה הואשם גם בביצוע עבירת הדחה בחקירה, בניגוד לסעיף 245 לחוק העונשין. על פי הכרעת הדין, קודם לזימונם לחקירה במשטרה, קיימו ביטון ופלדה שיחה במהלכה ניסה האחרון להניא את ביטון מלמסור פרטים בחקירתו הנוגעים ליחסיהם המקצועיים, ובפרט באשר לפרשת רספרט. שיחה זו תועדה על גבי קלטת, אותה הקליט ביטון עצמו. חרף הקשיים ההוכחתיים אשר העלתה הקלטה זו, קבע בית המשפט כי השיחה מצטרפת לראיות נוספות המעידות על נסיונותיו של פלדה "לדחוק באשר ביטון שלא למסור בהודעתו במשטרה עובדות מסויימות" (פסקה 112 להכרעת הדין). על יסוד ראיות אלה הורשע פלדה בהדחה בחקירה.

כנגד הרשעה זו טוען פלדה בפנינו כי אשר ביטון הוא אשר יזם את פגישת השניים, והקפיד להקליטה באמצעות מכשיר הקלטה, תוך שהוא מנסה לדוכב את פלדה. בית המשפט התעלם, כך נטען, ממניעיו של ביטון להשמיט את חלקו בעסקאות השונות ולמנוע הסגרת מידע אודות מעורבותו. המדינה, מנגד, טוענת כי אין כל נפקות לזהות יוזם הפגישה, וכי בצדק קבע בית המשפט קמא כי פלדה הינחה את ביטון למסור מידע חלקי בלבד למשטרה, התואם את גרסתו בחקירה במשטרה.

38. דין טענות פלדה להידחות. עיון בתמליל השיחה מגלה כי עיקרה בנסיון של פלדה לתדרך את ביטון לקראת חקירתו. השיחה שזורה הנחיות והערות מצד פלדה, המופנות לביטון, כיצד להגיב בחקירתו ("אל תזכיר את רוסטוב", "אל תיכנס לסכומים" ת/34 בעמ' 1; "אתה אל תדבר אף פעם על דרכון. תדבר על אזרחות" בעמ' 2), וכל זאת לצד נסיונות מלאכותיים שאין בהם ממש להורות לביטון לנהוג באופן ישר ("אסור לעשות רמאויות" בעמ' 2; "אבל תזכור אשר, רק אמת" בעמ' 4). פלדה שם לו, אפוא, למטרה להנחות את ביטון לקראת החקירה, ועל כן הקפיד לוודא כי הוא מודע לגבולות המידע אותו יש למסור לחוקרים. מפעם לפעם עצר פלדה את השיחה על מנת לבדוק שהמסרים נקלטו ("אתה הבנת?... יש עוד שאלות?" בעמ' 3). אולם לענייננו חשובה במיוחד הנחייתו של פלדה לביטון שלא לחשוף את עסקת רספרט, אותה עסקה אשר בקיומה יש כדי לחשוף את השיטה שכיוונה את ביטון ואת פלדה בהשגת הדרכונים, שהיתה מבוססת על השגת דרכונים מזוייפים, וכך בת/34 (בעמ' 2):

אשר: אנחנו עם הענין רצינו... היתה לנו אז בעיה ורצינו לגמור אותה, וגם בצורה כמובן רק על פי החוק שלא עשינו...

פלדה: איפה? איזה?
 אשר: של ההוא, איך קוראים לו רספרט?
 פלדה: את זה אל תזכיר את זה בכלל! (צועק)
 (הדגשה לא במקור).

תימלול השיחה מדבר בעד עצמו, ומשקף מעשים של הדחה בחקירה. בטענות בדבר מניעיו של ביטון להצניע בעצמו אל מעורבותו בעסקת רספרט, והטענות בדבר היותו יוזם המפגש והשיחה אין כדי לשלול את התקיימותם של כל יסודות העבירה של הדחה בחקירה בפלדה. לאור האמור, הרשעתו של פלדה בעבירה זו גם היא נשענת על בסיס מוצק, ויש להותירה בעינה (השוו רע"פ 7153/99 אלגד אורי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(5) 729, 751-2).

על יסוד האמור, מסקנתי היא כי אין מקום להתערב בקביעותיו של בית המשפט קמא ביחס לאחריותו הפלילית של פלדה. יש איפוא, לאמץ את הכרעת הדין בעניינו על כל חלקיה.

קליין והפועל ירושלים

זיכוי מעבירות שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה

39. קליין הואשם בשימוש במסמך מזויף ובקבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל. הוא זוכה משני אישומים אלה, אך הורשע בקבלת דבר בתחבולה שאין עימה מרמה על פי סעיף 416 לחוק העונשין.

לענין שימוש בדרכון מזויף הבחין בית המשפט בין שני שלבים – השלב שקדם לרישום הדרכון בידי האיגוד, והשלב שבא לאחריו. אשר לשלב הראשון, הוא קבע כי קליין קיבל לידיו את הדרכון בנסיבות מעוררות חשד. נסיבות אלה כוללות תשלום כספים במזומן, שליחות משונה של דני כהן, אשר אמר כי נשלח לבדוק את כשרות המהלך תוך שימוש בביטוי "כשר אבל מסריח", ומסרים כוזבים שקליין פיזר ביודעין בכלי תקשורת ביום רישום השחקן בידי האיגוד, שבית המשפט מתארם כ"מלאכת מחשבת של כחש והולכת שולל", כאשר קליין מסביר לעתונאים כי ויליאמס הצליח לקבל דרכון מזרח אירופאי באמצעות השקעות (פסקאות 74 ו-86 לפסק הדין).

מעבר לכל אלה, בית המשפט הדגיש את הסתירות העמוקות בעדותו של קליין, אשר ניסה, בלא הצלחה, להראות כי לא חשד באי תקינות הדרכון, ולכן אינו צריך לשאת בתוצאות אי בדיקתו. בשלב השני, לאחר הפרסומים העתונאיים, הבין קליין כי הדרכון מזויף, אולם זה ארע, על פי קביעת בית המשפט, בסמוך לאחר רישום השחקן באיגוד. מכל מקום, לא הוכח כי בעת קבלת הדרכון והגשתו לרישום לאיגוד קליין ידע כי הוא מזויף. בית המשפט קבע כי "דני קליין הבין היטב כי אין מדובר בתהליך רגיל אלא מדובר בהוצאת דרכון, אגב שיחודם של אנשי רשות, כפי שהוא עצמו מציע בעת חקירתו במשטרה. באותה מידה ניתן לקבוע כי דני קליין לא חשד כי מדובר בדרכון מזויף, שכן השוחד טודר עבור הסדרת אזרחות של ממש" (פסקה 90).

על פי קביעות בית המשפט, קליין הבין כי מצוי יסוד מהותי של אי תקינות בהוצאת הדרכון, אשר נגע לתשלומי שוחד בארץ היעד. הוא אישר כי נמסר לו שהדרכון הושג באמצעות פרצה בחוק, כאשר מדובר במעמד הנרכש תמורת השקעות אך מדובר גם בזירוז הליכים (פסקה 90). הוא הבין כי אין מדובר בתהליך רגיל, אלא בהוצאת דרכון אגב שיחודם של אנשי רשות, אולם לא באמצעות זיוף דרכון. משקליין לא היה ער לזיוף, והניח כי הדרכון אמיתי, והושג על בסיס השקעות ושוחד – לא נמצא מקום להרשיעו בשימוש במסמך מזויף. אף כי נתקיים בו הרכיב ההתנהגותי של שימוש במסמך מזויף, בהעדר מודעות ליסוד הזיוף, לא נתקיים בו היסוד הנפשי בעת קבלת הדרכון והצגתו לרישום. לאור זאת, זוכה קליין מעבירה של שימוש במסמך מזויף. הוא זוכה גם מעבירה של קבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל. מאחר שנקבע כי קליין לא ידע כי מדובר בדרכון מזויף, לא היה יסוד לקבוע כי הוא יצר בודיעין מצג כוזב בפני האיגוד בהצגת הדרכון, באמצעות אוחיון, לצורך רישומו של ויליאמס כשחקן בוסמן בקבוצה. לאור זאת, זוכה גם מפרט אישום זה (פסקה 92).

הרשעת קליין בעבירה של קבלת דבר בתחבולה

40. קליין הורשע בעבירה של קבלת דבר בתחבולה שאין עמה מרמה, על פי סעיף 416 לחוק העונשין. קו ההנמקה עליו נשען בית המשפט קמא בענין זה הוא כדלקמן:

עיקרה של התחבולה בניצול מכוון של טעות הזולת והיא עשויה להתגבש באי גילוי עובדות, שעל פי הנסיבות היה מקום לגלותן, תוך קיום מחשבה פלילית בעת ביצוע המעשה או המחדל. קליין נהג בתחבולה כלפי האיגוד בהבאתו לרישום את ויליאמס כשחקן בוסמן על סמך דרכון, אף שידע והבין כי הדרכון הוצא בדרכים בלתי תקינות. הוא הפיץ את תיאוריית ההשקעות כמצג לצורך רכישת אזרחות, על אף שידע

כי היא מופרכת מן היסוד במקרה זה. הוא ידע כי ויליאמס לא השקיע כל כספים בצ'כיה, וכי הכספים שהקבוצה שילמה לרכישת הדרכון הועברו, לפחות בחלקם, לבעלי קשרים, שתפקידם היה לזרז את הטיפול בהוצאתו של הדרכון; הוא כינס מסיבת עיתונאים ביום רישומו של ויליאמס בידי האיגוד, והסביר לעתונאים כיצד ויליאמס הצליח לקבל דרכון מזרח אירופאי באמצעות השקעות משלו, ויצר מצג בפניהם כי הפעולה להשגת הדרכון ארכה זמן רב, עד שבסופו של דבר צלחה (פסקה 74); קני ויליאמס עצמו הונחה על ידי קליין שלא להיסחף בתשובות לשאלות עיתונאים, ולהתמקד בהשקעות, שכביכול השקיע, כדי להשיג את הדרכון, וכל זאת בכוונה להסתיר את העובדה כי כלל לא היו השקעות כאלה (פסקה 74). מצגים אלה נועדו לצמצם אפשרות בדיקה וחקירה של האיגוד בדבר מידת תקינות הדרכון, ולהרדים כל חשד בדבר אי תקינותו, בעוד קליין ידע שהוצאת הדרכון נגועה במעשה פסול. מידע חלקי ובלתי שלם נמסר גם ליו"ר האיגוד דאז, דני קסטן ז"ל. קליין מסר לו כי האזרחות של ויליאמס הושגה על ידי "השקעות". הוא הסתיר ממנו כי הפועל ירושלים היא ששלמה, כביכול, עבור ההשקעות, וכי ההשקעות לא נרשמו על שם השחקן, ולדברי קסטן, לא נאמר לו כי הדרכון הוצא תוך שבוע וחצי (פסקה 96). וכך, קליין מסר לקסטן בשיחתם שביבי מידע, תוך נטרולו מנתונים חשובים, שאילו היו נאמרים לו, היו מעוררים אצלו חשד, ומניעים אותו לבדוק את כשרות המהלך. מציין בית המשפט (שם),

פסקה 96):

"במצב זה, הפצת המידע במישרין לאיגוד הכדורסל באמצעות דני קסטן, ובעקיפין באמצעות התקשורת, נועדו למנוע מראש שאלות בנוגע לתקינותו של ההליך. פעולות אלה, בהתחשב בטיבו הכולל של המהלך, יש בהם משום תחבולה".

לגישת בית המשפט קמא, התנהגותו של קליין לא הצטמצמה להגשה אילמת ופאסיבית של הדרכון לרישום, אלא לוותה במעשים אקטיביים, שמטרתם היתה למנוע הליך של בדיקת כשרות הדרכון בידי האיגוד, ולנסות להאחז במידע חלקי בלבד כדי להיחלץ משאלות קשות, אם יעלו. ואכן, מלאכת רישום הדרכון בידי האיגוד הסתיימה ללא קשיים וללא בדיקה, למרות שאילו היה קליין מציג בפני האיגוד את מלוא הנתונים כפי שהוא ידע והניח את קיומם, לא היה רישום כזה מסתייע. על כך אמר בית המשפט

קמא:

"מסירת מידע חלקי במטרה לאפוף את הליכי הרישום בערפל שימנע בחינה, מתוך ידיעה ברורה כי אותו רישום ישמש כקולב להיתלות בו לאחר מכן, מהווה

תחבולה כמובנה בסעיף 416 לחוק העונשין" (פסקה 98).

לאור זאת, הורשע קליין בעבירה של תחבולה, בכל הנוגע למהלך רישומו של ויליאמס באיגוד, וכמוהו גם קבוצת הפועל ירושלים, שמעמדה לענין האחריות הפלילית הושווה לזה של קליין.

41. שתי שאלות מרכזיות עולות בערעורים בעניינו של קליין: האחת – האם רשאי היה בית המשפט בנסיבות הענין להרשיעו בעבירת תחבולה, שעובדותיה לא נכללו בכתב האישום; והשנייה – האם נתקיימו בעניינו של קליין יסודותיה של עבירת התחבולה.

נדון בשאלות אלה, אחת לאחת.

הרשעה בעבירה על עובדות שלא נכללו בכתב האישום

42. כלל יסוד בהליך הפלילי מורה כי בירור אשמתו של נאשם מתוחם לתיאור העובדות המהוות את העבירה, ולהוראות החיקוק לפיהן הוא מואשם (סעיף 85 לחוק סדר הדין הפלילי). פרישת העובדות בכתב האישום נועדה להגשים מספר תכליות: ראשית, היא מגדירה בפני הנאשם ובפני בית המשפט מהו מתחם המחלוקת במשפט, ומה מצוי מחוץ לגידרה. הפרק העובדתי תוחם בפני הנאשם את המסגרת שבתוכה עליו לבסס את קו הגנתו, ויוצר חומת בטחון המבודדת את המשפט מפני נתונים וטענות חיצוניים שאינם חלק מתחום המחלוקת. נוסח כתב האישום מבהיר לנאשם מהן העובדות עליהן נשען האישום נגדו, ומהו מיתחם הסיכון העונשי שבפניו הוא ניצב (ע"פ 88/55 קייזר נ' מדינת ישראל, פ"ד יב 1628, 1634; ע"פ 2576/93 מדינת ישראל נ' רוזנבלום, פ"ד נא(1) 610, 625; קדמי, סדר דין פלילי, כרך ב', תשס"ג, 665). העיקרון כי אין להרשיע נאשם על סמך עובדות שלא נטענו בכתב האישום הוא אחד הביטויים לעקרון היסודי דיני עונשין לפיו "אין עונשין אלא אם מזהירין תחילה" (ע"פ 534/84 אריה נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(3) 561, 572). שנית, תיחום הדיון הפלילי לפרשת עובדות הנפרשת בכתב האישום מקילה על ניהולו התקין והיעיל של ההליך השיפוטי, בהגדירה מה מצוי בתחום המחלוקת ומה מצוי מחוצה לה. ושלישית, העובדות שבכתב האישום מגדירות את גבולות פעולתה של התביעה בהבאת ראיותיה, באופן שכל ראיה שנועדה להוכיח עובדה שלא נטענה, מוגדרת כבלתי רלבנטית (שלגי, כהן, סדר דין פלילי, מהד' 2, 2000, 237).

43. חוק סדר הדין הפלילי העתיק את מרכז הכובד בכתב האישום מהאישום הפורמלי, המתבסס על סעיפי העבירה הרלבנטיים שבחוק העונשין, או בחוק אחר הנוגע לענין, אל פרק תיאור העובדות (קדמי, שם, עמ' 662). בכך, משמש פרק העובדות שבכתב האישום מוקד ההליך הפלילי, וסביבו מתגבשים קווי הטיעון של התביעה וההגנה.

כלל זה חריג בצידו, המעוגן בסעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי, המורה:

הרשעה בעבירה לפי עובדות שלא נטענו בכתב האישום
 בית המשפט רשאי להרשיע נאשם בעבירה שאשמתו בה נתגלתה מן העובדות שהוכחו לפניו, אף אם עובדות אלה לא נטענו בכתב האישום, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן; אולם לא יוטל עליו בשל כך עונש חמור מזה שאפשר היה להטיל עליו אילו הוכחו העובדות כפי שנטענו בכתב האישום.

החריג שבסעיף 184 לחוק צריך מתפרש על רקע הכלל הרחב, התוחם את הדיון הפלילי למסגרת פרשת העובדות המתוארת בכתב האישום. על שום כך, החלתו מתחייבת בצמצום ובמשורה, כביטוי לצורך באיזון ראוי בין הצורך בחשיפת האמת ובעשיית צדק, לבין הבטחת זכותו של נאשם למשפט הוגן (ע"פ 431/92 ויטמן נ' מדינת ישראל, תק-על 93(3) 1558; ע"פ 4977/92 ג'ברין נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(2) 690, 695).

44. המבחן המרכזי להחלתו של החריג שבסעיף 184 לחוק טמון בקיומה של "הזדמנות סבירה להתגונן" הנתונה לנאשם. בהתקיים תנאי זה, ניתן להרשיע בעובדות שלא נטענו בכתב האישום. בהעדר הזדמנות נאותה להתגונן, גובר הערך שנועד להבטיח משפט הוגן לנאשם, גם אם נראה, על פני הדברים, כי ישנן ראיות המצביעות על האשמתו. עיקרו של המבחן האמור נועד להבטיח כי סמכות ההרשעה בעובדות שונות מכפי שפורטו בכתב האישום אינה כרוכה בעיוות דין לנאשם.

על מהות התנאי בדבר "הזדמנות סבירה להתגונן" עמד בית המשפט (מפי השופט ברק) בע"פ 63/79 עוזר נ' מדינת ישראל, (פ"ד לג(3) 606, 615), באומרו:

"תנאי... זה "הזדמנות סבירה להתגונן" כולל בחובו שני יסודות. היסוד האחד הוא טכני-דיוני, דהיינו, הזדמנות סבירה העומדת לרשות הנאשם להתנגד להבאת ראיות

לענין עובדות שאינן מוזכרות בכתב האישום, לחקור עדים, ולהביא ראיות משלו. היסוד האחר הוא ענין מהותי, דהיינו, הזדמנות סבירה, העומדת לרשות הנאשם לפתח ולייצב קו הגנה כנגד אישום שאינו מופיע בכתב האישום, אך העולה מתוך העובדות שהובאו לפני בית המשפט. לענין יסוד שני זה, השאלה היא אם הנאשם הופתע, והאם כתוצאה מכך נמנעה ממנו האפשרות לפתח קו הגנה חדש שיש בו כדי להתגונן כנגד האישום בו הורשע, אף שזכרו לא בא בכתב האישום. על כן, מקובל הוא לשאול נאשם, הטוען להיעדרה של הזדמנות סבירה להתגונן "במה היית מתגונן, ואיזה קו הגנה נמנע ממך" ... עולה מהאמור, כי אם קו ההגנה שבנה לעצמו הנאשם כלפי האישום שהופיע בכתב האישום כולל בחובו גם את קו ההגנה אותו היה מציב הנאשם לאישום בו הורשע, אין לומר כי הנאשם הופתע, וכי לא ניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן... לעומת זאת, אם הנאשם נמנע מלהציב קו הגנה, כגון "סיכון כפול", או תחולתו של חריג לאחריית – משום שקו הגנה זה לא נתבקש על פי העובדות המקוריות, אך עלה מתוך העובדות החדשות על פיהן הורשע, אומרים כי לנאשם לא ניתנה הזדמנות סבירה להתגונן".

(ראו גם ע"פ 545/88 בן עזרא נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(2) 316, 323; ע"פ 7832/00 יקובוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(2) 534, 541; ע"פ 729/06 רוטקביץ נ' מדינת ישראל, תק-על 2006(4) 1357, פסקה 17; ע"פ 9256/04 יוסף נוי נ' מדינת ישראל, תק-על 2005(3) 1791, 1796).

45. המבחן המכריע לקיומה של הזדמנות סבירה להתגונן מצוי בתשובה לשאלה כיצד היתה ההגנה משתנה אילו ידע הנאשם על אפשרות הרשעתו באשמה החילופית (פרשת רוטקביץ, שם; פרשת יעקובוב, שם). כן ינתן משקל לעובדה כי הנאשם הורשע בנסיבות פחות מחמירות מאלה שבהן הואשם, כאשר העבירה בה הורשע דומה במהותה לעבירה בה הואשם (ע"פ 10545/04 מדינת ישראל נ' אלדנקו, תק-על 2006(1) 1593); אפשר גם, כי עצם בירור העובדות החדשות במסגרת הדיון השיפוטי עשוי לקיים את התנאי בדבר הזדמנות נאותה להתגונן (ע"פ 1673/90 חאתם בן מוחמד סעיד חאמד נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(4) 777 (להלן: עניין חאתם); ע"פ 521/88 חסן ספאדי נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(4) 752). מבחינות אלה, טענת נאשם כי לא ניתנה לו הזדמנות להתגונן מחייבת פירוט במה נפגעה הגנתו, ואין די בהעלאת טענה כללית וערטילאית (ע"פ 3929/97 מדינת ישראל נ' סעדיה (עדי) גרידי, תק-על 99(3) 37, 42); מתן אזהרה פורמלית לנאשם בדבר אפשרות הרשעתו בעובדות שלא פורטו בכתב האישום אינה נדרשת, כל עוד הוא ער לעובדה כי קיים סיכון ממשי שיורשע בעבירה

שלא הואשם בה (ע"פ 6586/98 אלטיבצקי נ' מדינת ישראל, תק-על 99 (2) 73). בית המשפט אמנם ייטיב לעשות אם יזהיר את הנאשם במהלך הדיון על אפשרות כי יורשע בעבירה שלא הואשם בה, אך גם מקום שאינו נוקט אזהרה מפורשת כזו, אין פירוש הדבר כי לא ניתנה לנאשם הזדמנות סבירה להתגונן. על כל מקרה להיבחן על פי נסיבותיו המיוחדות (פרשת בן עזרא, שם).

ככלל, הסמכות המסורה לבית המשפט להפעיל את שיקול דעתו על פי סעיף

184 הינה

"סמכות לעצמה, נפרדת ומנותקת היא משיקול דעתה של התביעה ומהראיות שהיו בידיה לפני ההליך השיפוטי. הסעיף דן במצב שנוצר בתום ההליך השיפוטי בפני הערכאה המבררת את המשפט, והוא מתייחס לשלב פסק הדין. לפיכך, הביטוי "שאשמתו בה נתגלתה" בסעיף 184 לחוק מתייחס לגילוי האשמה מתוך הראיות שהוכחו בפני בית המשפט, לאחר שנפרשה בפניו היריעה במלואה על ידי הצדדים. בהליך המתברר בפני בית המשפט מתבררות העובדות מתוך הראיות, ואילו "האשמה" במובן סעיף 184 היא קביעה נורמטיבית, המובילה להרשעה, והיא מתגלית רק בקביעותיו ובמסקנותיו של בית המשפט... הסמכות שניתנה לבית המשפט בסעיף 184... נועדה למקרים חריגים ויוצאי דופן. תכליתה היא לתת בידי בית המשפט כלים למלא את חובתו – לברר את האמת ולעשות צדק. זאת יעשה בית המשפט על פי כל החומר שנמצא בפניו, ובלבד שניתנה לנאשם הזדמנות נאותה וראויה להתגונן".

(דברי השופטת ביניש בדנ"פ 4603/97 משולם נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(3) 160, 197).

ככלל, אין דומה מקרה בו מורשע אדם על פי מערכת עובדות חדשות שזיקתה לגרסה העובדתית עליה התבססה האשמה מלכתחילה הינה רפה וקלושה, למקרה בו קיים קשר ענייני הדוק וממשי בין העובדות על פיהן הואשם הנאשם לבין העובדות החדשות שנתגלו במהלך הדיון, ושעליהן נסמכת ההרשעה. במקרה הראשון, הסיכוי להרשעה קלוש; במקרה מן הסוג השני, עשוי בית המשפט להיווכח כי אף שהנאשם לא הועמד, מבעוד מועד, על האפשרות שיורשע על פי תשתית עובדתית שונה מזו שעל פיה הואשם, "נמצא כי הוא מתגונן למעשה – ככל שהיה בידו להתגונן לא רק מפני האישום במתכונתו המקורית, אלא גם מפני האישום במתכונת שהיוותה נושא להרשעתו בדיון" (דברי השופט מצא, בפרשת בן עזרא, שם).

46. השימוש בסעיף 184 לחוק סדר הדין הפלילי נעשה בזהירות רבה; במקרה בו עולה חשש כי זכותו של נאשם להתגונן לא נתקיימה, יימנע בית המשפט מעשיית שימוש בסמכות זו (ע"פ 154/52 שמעיה נ' היועץ המשפטי, פ"ד ז' 778, 782; ע"פ 431/92 ויטמן נ' מדינת ישראל, תק-על 93(3), 1558). יתר על כן, גם מקום שמתקיימים התנאים לשימוש בסמכות על פי סעיף 184 לחוק, אין זו אלא סמכות שבשיקול דעת, שיש להשתמש בה בהתחשב בכלל נסיבות הענין (ע"פ 534/84 אסתר אריה (פנחס) נ' מדינת ישראל, פ"ד מא(3) 561, פסקה 8). (השופט בן-דרור); כדברי השופט ח. כהן על אופי סמכות זו:

"ברם, אין זאת אומרת שהיינו משתמשים בסמכותנו זו בשלב מאוחר זה, אפילו ניתנה למערער הזדמנות סבירה להתגונן: ענין שבשיקול דעת הוא, ויתכן שעינוי הדין של המערער בשל מעשה של מה בכך שנעשה לפני ארבע שנים היה שקול בעינינו כנגד עשיית הדין".

(ע"פ 428/74 דדש נ' עיריית ירושלים, פ"ד כט(2) 23, 26).

מן הכלל אל הפרט

47. נראה כי בנסיבות ענין זה, השתמש בית המשפט קמא כדין בסמכותו להרשיע את קליין בעבירת תחבולה, ככל שעובדותיה הוכחו מתוך הראיות שהובאו, וזאת אף שהעובדות המהוות עבירה זו לא פורטו בכתב האישום.

אלה טעמי:

(א) יש להשקיף על האישום כנגד קליין במעגל רחב ובמעגל צר. במעגל הרחב, הוא הואשם בעבירות של שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה מאיגוד הכדורסל, כאשר ההנחה בבסיס אישומים אלה היא כי באמצעות הצגת מסמך מזויף ביודעין קיבל במרמה את רישום השחקן ויליאמס באיגוד. ההנחה בבסיס אישומים אלה היא, איפוא, כי באמצעות מסמך פגום נתקבל "דבר" – קרי, רישום השחקן. הצגה בתחבולה של מסמך בלתי תקין כדי להשיג באמצעותו את רישום השחקן, משתייכת לתחום אותה פעילות אסורה המהווה הערך המוגן בעבירות של שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה, גם אם בדרגת חומרה פחותה. במעגל הצר, האישומים בכתב האישום מייחסים לקליין את החמורות שבעבירות מרמה – קבלת דבר במרמה, ושימוש במסמך מזויף, המתבססות על קיום מצג כוזב ועל שימוש במסמך הנחזה להיות את אשר איננו, והוא

עשוי להטעות. בית המשפט קבע כי היסוד הנפשי ביחס למסמך המזויף לא התקיים בקליין, שכן הוא לא ידע, עובר לקבלת הדרכון והצגתו לרישום, כי הוא מזויף. יחד עם זאת, הוא קבע כי קליין הבין שהדרכון נגוע באי תקינות בכל הקשור לדרכי השגתו וזאת, בין היתר, לאור התמורה החריגה במזומנים ששולמה בעבור השגתו, העדר כל השקעות אישיות של קני וויליאמס בצ'כיה, והשגת הדרכון תוך שבוע וחצי בלבד, שהוא פרק זמן חריג בהיקפו הקצר להשגת אזרחות. על יסוד כלל הנסיבות נקבע כממצא, כי קליין הבין כי בדרכון דבק כתם, וסבר כי הוא, ככל הנראה, הושג אגב זירוז הליכים – קרי: תשלומי שוחד. המצג שקליין הציג לאיגוד, עובר להגשת הדרכון לרישום אצלו לא חשף, כהוא זה, את הבנתו זו כי הדרכון הושג בדרך לא תקינה. ואכן, הוא מציג כלפי דני קסטן כי הוא הושג תמורת השקעות, והכונה להשקעות של ויליאמס, בודעו כי הדבר לא היה ולא נברא, ומסתיר ממנו עובדות מטריאליות, כמו למשל הזמן הקצר החריג והמחשיד, שבמהלכו הושג הדרכון, והתמורה הבלתי שגרתית ששולמה עבור השגתו, וכיוצא באלה נתונים, שמהם ניתן להסיק כי הדרכון נגוע בפגם. במסגרת המצג שקליין הציג בפני האיגוד, אליו מתייחסים האישומים המקוריים, מצא בית המשפט ראיות המצביעות על קיום מצג "תחבולתי" שאין בו בהכרח מרמה של ממש, אך יש בו חצאי אמיתות, השמטות, ומידע חלקי, שאינם חושפים את הבנתו של קליין כי מדובר בדרכון שהושג בדרכים פגומות. ההרשעה בעבירת תחבולה, שאין בה מרמה, היא בבחינת ירידת-מדרגה ביחס לעבירות המרמה והזיוף בהן הואשם קליין בכתב האישום, וקיומה של תחבולה במובנים האמורים עלתה מכלל חומר הראיות והנסיבות שנתגלו בפני בית המשפט. בעוד האישומים ייחסו לקליין מצג מרמתי, הרשעתו בתחבולה מייחסת לו מצג "תחבולתי" שאין בו בהכרח מרמה, כאשר הראשון, כמו האחרון, מתייחסים שניהם לאותן נסיבות עצמן: הצגת הדרכון לרישום באיגוד תוך העלמת הבנתו של קליין כי דבק בו פגם – אם לא לגבי אמיתותו, הרי לגבי דרכי השגתו.

מערכת העובדות החדשות בהן הורשע קליין הינה בעלת זיקה הדוקה ביותר למערכת העובדות עליה התבסס האישום מתחילתו. יש קשר ענייני ממשי בין האישום בשימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה מהאיגוד בדרך של רישום השחקן על סמך דרכון מזויף, לבין קבלת אותו דבר עצמו בדרך של תחבולה, על ידי הצגת דרכון הידוע לנאשם כדרכון בלתי תקין, תוך הסתרת הפגמים בדרך השגתו, ויצירת ערפל שנועד למנוע בדיקה ובחינה של המסמך בטרם רישום על פיו. אכן, קו ההגנה של קליין כי לא ידע ולא שיער שהמסמך פגום, אותו העלה בתשובה לאישום המקורי, הוא אותו קו ההגנה שהיה ננקט גם לגבי האישום המינורי בתחבולה, ולכן אין לומר כי הוא הופתע בהגנתו, וכי לא ניתנה לו הזדמנות נאותה להתגונן. ההגנה בפני העבירה נשוא

האישום נפרשה במהותה לכל רוחבה גם על העבירה הפחותה ממנה במידרג החומרה, ואשר זיקתה לעבירת האישום הדוקה ביותר. אכן,

”אם קו ההגנה שבנה לעצמו הנאשם כלפי האישום שהופיע בכתב האישום כולל בחובו גם את קו ההגנה אותו היה מציב הנאשם לאישום בו הורשע, אין לומר כי הנאשם הופתע, וכי לא ניתנה לו הזדמנות סבירה להתגונן”

(השופט ברק בפרשת עוזר, (שם, עמ' 615), וכן פרשת בן עזרא, שם, פסקה 11).

(ב) התביעה ניסתה לאורך כל הקו להראות כי קליין ידע והבין כי הדרכון שהושג עבור ויליאמס הינו פגום. היא לא הסתפקה בעמידה על יסוד הזיוף שבדרכון. במהלך המשפט, היא חזרה ובחנה את קליין ביחס לחשדותיו כי הדרכון הושג באמצעות שוחד, או תשלומים לזירוז הליכים. קליין הכחיש זאת במשפט. חזית החקירות התרחבה בכירור מעבר לשאלות הקשורות בהיות המסמך מזויף לעבר התייחסותו של קליין לשאלות כלליות הקשורות לתקינותו של הדרכון, ולתקינות הדרכים שנקטו להשגתו. הוא התגונן לאורך כל הקו בעמדה קטיגורית לפיה לא ידע ולא הבין כי הדרכון פגום, לא רק מבחינת היבט הזיוף, אלא גם ביחס להיבטים אחרים שלא נכללו בפרשת העובדות בכתב האישום. הוא ניסה לבסס קו הגנה ברור לפיו הגשת הדרכון לרישום באיגוד היתה מלווה אמונה תמימה כי מדובר בדרכון תקין לכל דבר, וכך הציג את הדבר אף בפני דני קסטן. הוא התגונן בטענה כי לא רק שלא ידע על זיוף הדרכון, אלא הוא לא ידע גם על כל פגם אחר בו. מבחינה זו, קליין התגונן בפועל לא רק כנגד האישומים בעבירות של שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה מהאיגוד, אלא גם בפני אפשרות הרשעה חלופית בעבירה של קבלת דבר בתחבולה, וניתנה לו הזדמנות להתגונן בפני עבירה כזו, בהיותה שלובה ושזורה מבחינה עניינית בעבירות האישום, ובחזית העניינית שעמדה למחלוקת ולדיון בין הצדדים. במסגרת הדיונית שהתפתחה במשפט, האפשרות כי ”המצג המרמתי” יומר ל”מצג תחבולתי” לצורך השגת רישום הדרכון באיגוד היתה, אפוא, אפשרות נצפית, והיא שקפה שינוי מידרג של חומרת המעשה בלבד, ולא שוני מהותי בייחוס אשמה, שנילווה לו יסוד אמיתי של הפתעה.

(ג) עמדת ההגנה כנגד הרשעה בתחבולה מתמקדת, בעיקרה, בטענה כי בית המשפט הסתמך לצורך כך על פרטי השיחה של קליין עם קסטן, מבלי שמי מבעלי הדין – בין ההגנה ובין התביעה – הניח כי שיחה זו תהפוך שיחת-מפתח, שעליה תונחנה כל משקולות ההרשעה. ההסתמכות עליה בפסק הדין, כבסיס להרשעת קליין בעבירת

תחבולה, בלא מתן אזהרה מוקדמת, מהווה סטייה מהתנאים האמורים בסעיף 184 לחוק לענין הרשעה בעבירה שעובדותיה לא פורטו בכתב האישום, כך לעמדת ההגנה.

אכן, נכון הוא כי קסטן נקרא להעיד כעד הגנה, הוא לא נחקר במשטרה, והשיחה עמו לא שמשה כפי התביעה בסיס להפללת קליין; עם זאת, אין בכך כדי להצביע על העדר הזדמנות סבירה להתגונן מבחינתו של קליין. השיחה עם קסטן, שבה נמנע קליין מלהציג את הבנתו כי הדרכון הושג בדרכים פגומות, איננה עומדת כשהיא לעצמה במרכז הראיות המבססות את הרשעת קליין בעבירת התחבולה. היא משמשת אך נדבך אחד מתוך מספר נדבכים עליהם בנויה ההרשעה. הציר עליו בנויה ההרשעה בעבירת התחבולה הוא מיקבץ ראיות נסיבתיות, מהן מסיק בית המשפט, בראש וראשונה, את הבנתו של קליין כי בדרכון דבק פגם מבחינת דרכי השגתו; ושנית, את הדרך "התחבולתית" בה קליין נקט כדי שלא לחשוף בפני האיגוד ובפני הציבור את פגמיו של הדרכון, כדי להביא במהירות וביעילות לרישום השחקן על פיו בלא חקירה ודרישה שתחשוף את ליקוייו. השיחה עם קסטן היא אחת הראיות המשקפות את דרכו התחבולתית של קליין. ככזו, לא היה מקום לייחס לה מעמד מיוחד, אשר הצריך היערכות מיוחדת להגנה מפניה, בנפרד מן ההיערכות הטבעית והכוללת שנדרשה כנגד אפשרות ההרשעה בעבירה פחותה מעבירת האישום שעניינה שימוש במסמך פגום בתחבולה כדי להשיג על פיו את רישומו של השחקן באיגוד.

(ד) על ההגנה מוטל להצביע, לגופם של דברים, על קו ההגנה שנמנע ממנה, בו היתה אוחזת אילו ידעה על דבר קיום סיכון של הרשעת קליין בעבירת התחבולה. ההגנה לא הציעה קו הגנה כזה, שנמנע ממנה. בנסיבות אלה, לא עלינו לבנות קו הגנה לנאשם בענין זה (פרשת עוזר); מעבר לכך, קו ההגנה הכללי של קליין נשען על הטענה כי הוא לא ידע ולא חשד בדבר אי תקינות כלשהי של הדרכון, וקו זה ישים גם לעבירת תחבולה.

אשר לשאלה כיצד היה קסטן פועל אילו קליין שיתף אותו בהבנתו כי מדובר בדרכון לא תקין, לעניין זה יש להניח, כי הוא היה נמנע מרישום השחקן על פיו, והיה מורה על בדיקה רצינית ומעמיקה של תקינות מסמכי האזרחות שהוגשו לו לרישום, כמצופה מגוף ספורט הפועל בדרך ראויה, תקינה, וישרה. כדברי השופט ברק בפרשת עוזר, (שם):

"נאשם המעלה להגנתו גרסת שקר הנדחית על ידי בית המשפט המרשיעו על פי עובדות שהוכחו, אפילו אלה

לא פורטו בכתב האישום, לא יישמע בטענה כי לא ניתנה לו הזדמנות סבירה לומר את האמת. הדיון הפלילי אינו משחק, ועמדות הצדדים אינן עמדות במשחק, אשר ניתן לשנותן ולהזיזן כחיילים על לוח שח. קו ההגנה בו בוחר נאשם הוא ענין רציני, על הסיכויים והסיכונים שבו. משבחר הנאשם בקו הגנה המכחיש לחלוטין כל מעשה קשר, אין הוא יכול לטעון כי נמנעה ממנו הזדמנות סבירה להתגונן בכך כי קשר אמנם קשר, אך אין זה הקשר בו הורשע" (הדגשות לא במקור).

(ה) מעבר לכל אלה, עם פתיחת המשפט הודיעה התביעה בנאום הפתיחה כי היא מבקשת להזהיר את ההגנה כי אם לא יעלה בידה להוכיח עבירה של קבלת דבר במרמה, היא תבקש להרשיע את קליין בעבירת תחבולה, בניגוד לסעיף 416 לחוק העונשין. אזהרה כזו, כשלעצמה, לא היתה מספיקה לצורך עמידה בתנאי סעיף 184 לחוק אילו מהלך הדיון גופו לא היה מוליד באופן טבעי את מודעות הנאשם לסיכון שנוצר מתוך קווי הטיעון שננקטו, ומתוך הראיות שהובאו, בדבר האפשרות כי יורשע בעבירה שלא פורטה בכתב האישום. מודעות כזו נוצרה בנסיבות ענין זה.

(ו) אשר לשיקול הדעת השיפוטי שהופעל בהרשעה בעבירה שאינה כלולה בכתב האישום, יש לומר: המעורבות הפלילית המיוחסת לקליין בפרשת הדרכונים המזוייפים אינה מעורבות זניחה במשמעותה הנורמטיבית והציבורית. משמעותה – שיתוף פעולה של ראש קבוצת ספורט, בעל מעמד מיוחד בעולם הספורט, עם תופעה פסולה של שימוש בדרכון שנפל בו פגם, לצורך רישום שחקן זר בקבוצה ישראלית שלא בהתאם לנורמות המקובלות. אין מדובר במעורבות שולית בענין שאינטרס הציבור היה נותר אדיש לו גם אילו בית המשפט היה נמנע משימוש בסמכות ההרשעה בעבירה שלא פורטה בכתב האישום. המעמד הציבורי של קבוצת הפועל ירושלים כקבוצת ספורט, ושל קליין כמי שעומד בראשה, והחובה המיוחדת החלה עליהם לקיים את דרישות הנוהלים והתקנון של איגוד הספורט, ולעמוד בכללים שהדין בישראל והנורמות המקובלות בתחום הספורט בעולם מחייבים, מצדיקים הפעלת שיקול דעת שיפוטי המבקש למצות את הדין עם מי שסוטה מהם.

לאור כל האמור, מסקנתי היא כי בית המשפט קמא היה רשאי להרשיע את קליין בעבירת התחבולה, אף שלא פורטה בכתב האישום. שאלה נפרדת היא, אם הוכחו יסודותיה של עבירת התחבולה במקרה זה.

עבירת התחבולה - יסודותיה והיקף התפרשותה

48. הרשעתם של קליין והפועל ירושלים בעבירה של קבלת דבר בתחבולה מעלה שאלות עקרוניות לגבי היקפה הנורמטיבי של עבירה זו. יש לבחון את יסודותיה וגבולותיה של עבירת התחבולה, תוך יישום הדין לעובדות המקרה שלפנינו. זו לשונו של סעיף 416 לחוק העונשין:

”תחבולה

המקבל דבר בתחבולה או בניצול מכוון של טעות הזולת שאין בהם מרמה, דינו מאסר שנתיים.”

עבירה זו נכללת בין עבירות המרמה, הזיוף, הסחיטה והעושה, שהמשותף להן הוא הנעתו של אדם לשלם כסף או שווה כסף, או לתת טובת הנאה, תוך שימוש באמצעי פסול (הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות מרמה ועושה) תשכ”ב-1962, הצעות חוק 514, עמ’ 200, 202).

הערך המוגן בעבירות המרמה והתחבולה נועד להגן על הציבור מפני מעשי מרמה, סחיטה ועושה למיניהם. לפיכך, ניתן לעבירות אלה פירוש מרחיב שתכליתו למנוע נזק ופגיעה שאינם מצטמצמים, בהכרח, להיבט הכלכלי, אלא מבקשים להגן גם על ערכים שונים אחרים, כגון הגנה על שלמות הגוף וכבוד האדם (ביין, האינטרס החברתי המוגן באמצעות עבירות המרמה, הפרקליט כו(תש”ל) 85, 3-92; ע”פ 499/72 אל שעבי נ’ מדינת ישראל, פ”ד כז(1) 602; ע”פ 817/76 דנינו נ’ מדינת ישראל, פ”ד לא(3) 645, 650; רע”פ 9140/99 רומנו נ’ מדינת ישראל, פ”ד נד(4) 349; ע”פ 310/85 זוסיה נ’ מדינת ישראל, פ”ד לט(3) 673, 682; ע”פ 2597/04 רויטמן נ’ מדינת ישראל, תק-על 2006 (4) 1672). אולם ראו פלר, יסודות בדיני עונשין, כרך א’, תשמ”ד, עמ’ 732; גור אריה, התחזות לדמות פיקטיבית – התראות כאחר או מרמה, משפטים, כרך ה’ עמ’ 673, 4-682).

49. עבירת התחבולה היא עבירה “משלימה” לעבירת המרמה, ונועדה לתפוס ברשתה מקרים בהם אדם מקבל “דבר” תוך שימוש באמצעים בחוסר תום לב, גם אם אין בכך כדי מרמה ממש. התנהגות בתחבולה אינה מצריכה העלאת טענה עובדתית בעניין שבעבר, בהווה או בעתיד, אשר הטוען אותה יודע שאינה אמת או אינו מאמין שהיא אמת, שאילו כך היה, היה מבצע מעשה של מרמה. עם זאת, אדם המנצל בחוסר

תום לב את אי הידיעה של הזולת, או את טעותו כדי לקבל "דבר" שאינו מגיע לו, עובר עבירה של תחבולה. מדובר בניצול מכוון לרעה של אי ידיעה, של טעות מינהלית וכיוצא באלה (ע"פ 460/79 חבושה נ' מדינת ישראל, פ"ד ל"ד(1) 323; ע"פ 535/88 מרובקה נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(1) 265). נקיטה במהלך מניפולטיבי שיש בו כדי להוליך למסקנה שגויה של הזולת, והוא נותן לאחר את ה"דבר" על בסיס אותה הנחה שגויה, עשויה להגיע כדי תחבולה. בעוד עבירה על פי סעיף 415 לחוק העונשין מחייבת קיומה של "מרמה", עבירת "התחבולה" על פי סעיף 416 לחוק מדברת במצב של "הערמה" שאין בה מרמה. הערמה על אחר בלא לרמותו, משמעו ל"נצל" לרעה את אי ידיעתו, מבלי להיזקק בהכרח למצג כוזב. יסוד ה"ניצול", בלא להיזקק בהכרח למצג כוזב, הוא המכנה המשותף לשתי החלופות שבסעיף 416 לחוק העונשין, שהרי שתיהן מדברות בניצול חסר תום לב של העדר מודעותו של הזולת, מבלי לרמותו; האחת – מדברת בניצול "אי ידיעה" והשניה – מדברת בניצול "טעות". שתי החלופות גובלות ב"מרמה", אך אינן באות בהכרח בגידרה: "אי הידיעה" ו"הטעות" אינן בהכרח יציר כפיו של הנאשם, אך הוא נהנה מהן ביודעין, ומנצלן לרעה (דברי השופט קדמי בפרשת מרובקה, שם).

50. הביטוי "תחבולה" משלב בתוכו את היסוד ההתנהגותי והיסוד הנפשי שבעבירה. היסוד ההתנהגותי מתבטא "בפעילות המנצלת תמימות, אי ידיעה, תום לב ואפילו טעות אצל הזולת, לטובתו של הנוקט בה" (ע"פ 2588/90 ורטור נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(4) 712, פסקה 6 לפסק דינו של השופט ברק). אשר ליסוד הנפשי, הפסיקה טרם הכריעה בשאלה האם עבירת התחבולה מצריכה קיום כוונה להעלים את האמת, או שמא די במודעות לכך, וניתן להרשיע נאשם אף בהעדר הוכחה ישירה לכוונתו להעלים את האמת מזולתו (פרשת ורטור, שם). בספרות הובעה הדעה כי לעניין תחבולה שבעבירה על פי סעיף 416, היסוד הנפשי הנדרש הוא מודעות כלפי רכיבי היסוד העובדתי של העבירה, ופזיזות ביחס לאפשרות התרחשות התוצאה של "קבלת הדבר". ביחס לחלופה השניה של עבירת התחבולה – ניצול מכוון של טעות הזולת – נדרשת מודעות ביחס ל"טעות הזולת" ופזיזות לעניין קבלת הדבר (קדמי, שם, עמ' 882 ואילך). בכל מקרה, נדרשת התרחשות בו זמנית של יסודותיה השונים של העבירה – היסוד ההתנהגותי והיסוד הנפשי גם יחד. מבחינת הקשר הסיבתי בין התחבולה לבין קבלת "הדבר", העובדה בלבד כי אדם יכול היה להשיג את מבוקשו כדין אילו פנה להשיגו בדרך המלך, אין בה כדי לפטור אותו מאחריות במידה שנתקיימו יסודותיה של העבירה (פרשת ורטור, שם; פרשת מרובקה, שם). המושג תחבולה עיקרו בהסתרת האמת, וניצול אי הידיעה של נותן הדבר (פרשת ורטור, שם; פרשת מרובקה, שם; קדמי, על הדין בפלילים, שם, עמ' 880). בעוד מרמה פועלת בדרך ישירה על דרך

הצגת טענה עובדתית כוזבת, התחבולה שאין בה מרמה פועלת בדרך עקיפה באמצעות ניצול אי ידיעת האמת על ידי קרבן העבירה. מקבל הדבר במרמה מקבלו באמצעות טענה כוזבת. המקבל דבר בתחבולה, מקבלו מכח אי גילוי מלוא האמת, על רקע אמונה, תמימות, תום לב, או טעות מצד נותן הדבר (פרשת חבושה, שם; קדמי, שם).

51. המדיניות השיפוטית קובעת את תחומי התפרשותה של עבירת התחבולה, בהינתן היקפו של האינטרס הציבורי בפיתוחה. בענין זה נשמעו קולות שונים בבית המשפט, אשר מתחו או כיווצו את היקף התפרשותה של העבירה – מי להרחבה ומי לצמצום. וכך, בפרשת חבושה, הביע בית המשפט (מפי השופט י' כהן) חשש מפירוש רחב של הביטוי "ניצול מכוון של טעות הזולת" בעבירת התחבולה, העלול להביא לתוצאות שהמחוקק לא התכוון להן במובן של הטבעת גושפנקא של התנהגות פלילית למעשים שונים בחיי יומיום, שלא היתה כוונה להחיל עליהם נורמה פלילית. מנגד, חשובים דבריו של בית המשפט (מפי הנשיא שמגר) בפרשת מרובקה, אשר ציין, בשולי פסק דינו באותו עניין: "אוסף בשולי הדברים, כי המציאות בה אנו חיים היום, אין בה כדי להצדיק צמצום משמעותה ותוצאותיה של העבירה לפי סעיף 416 לחוק הנ"ל, מעבר לכוונת המחוקק".

מן הכלל אל הפרט

עבירת התחבולה - האם נתגבשה אצל קליין?

52. הרשעתו של קליין בקבלת דבר בתחבולה מתבססת על השגת רישומו של ויליאמס באיגוד כשחקן בקבוצת הפועל ירושלים בדרך של פעולת הערמה, המנצלת את אי הידיעה, ושמא אף הטעות, של גורמי האיגוד לחשוב כי מדובר בדרכון תקין לכל דבר הראוי לרישום, בעוד לאמיתו של דבר, הוגש להם דרכון פגום לרישום. ההרשעה מתבססת על תפיסה כי קליין הערים על האיגוד, בהציגו בפניו דרכון בלתי תקין לרישום שהוא הבין את אי תקינותו, גם אם טעה באיתור אופיו של הפגם. הוא לא חשף בפני האיגוד את הבנתו בדבר פגמי הדרכון, ולא עוד, אלא שפעל ליצירת אוירה כללית בציבור שנועדה לטעת תודעה מסולפת בדבר תקינות וחוקיות דרך השגת אזרחותו של ויליאמס בצ'כיה, אף שהבין כי מהלכי השגת האזרחות אינם תקינים. כל זאת עשה כדי למנוע ספקות באיגוד ובציבור לגבי כשרות הדרכון, וכדי ליצור אוירה של אדישות ביחס לצורך לבדוק את הרקע להשגת הדרכון ואת כשרותו. בקליין התקיימו היסוד ההתנהגותי וכן היסוד הנפשי שבעבירת התחבולה. אשר ליסוד ההתנהגותי: קליין ידע כי הדרכון הושג שלא תמורת השקעה אישית של קני ויליאמס אלא בתשלומי הפועל

ירושלים; הוא ידע כי הדרכון הושג בתוך שבוע וחצי, שהוא זמן קצר ביותר להשגת אזרחות – דבר אשר עורר אצלו חשד כי שולם שוחד לגורמים בצ'כיה תמורת זירוז הליכים; חרף זאת, כדי להשיג את רישום ויליאמס באיגוד בלא חקירה, בדיקה ודרישה, הוא יצר מסך של ערפל סביב הנתונים המוקשים, שהצביעו על אי תקינות דרך השגת הדרכון, כדי שלא לסכל את הגשמת התכלית הרצויה לקבוצה להשיג את רישום ויליאמס כשחקן בוסמן בקבוצה. עובר לרישום באיגוד, הוא שוחח עם יו"ר האיגוד דני קסטן, ומסר לו בשיחה כי אזרחותו של ויליאמס נרכשה בדרך של השקעות, ולא אמר לו דבר וחצי דבר על כך שהדרכון הושג בתוך שבוע וחצי, וכי הוא חושד כי שולמו כספים לזירוז הליכים. בדרך זו, "הרדים" קליין כל חשד לאי תקינות מסמכי האזרחות של ויליאמס אצל גורמי האיגוד, וויליאמס נרשם כשחקן בוסמן על בסיס הדרכון בלא כל חקירה ודרישה. בצד המצג התחבולתי כלפי האיגוד, הוא פעל במישור הציבורי כדי להסיר כל חשש וספק ביחס לאי תקינות הדרכון. הוא הפיץ בציבור את תיאורית "ההשקעות" של ויליאמס בצ'כיה, אף שידע שהיא מופרכת ושיקרית מעיקרא וכך, מיד לאחר הרישום באיגוד, הוא כינס מסיבת עיתונאים והדריך את ויליאמס למסור מידע שקרי לפיו הדרכון הושג תמורת השקעותיו בקרקעות, דבר שהיה מופרך מיסודו. אשר ליסוד הנפשי, קובע בית המשפט כי היתה לקליין "כוונה של ממש להעלים את האמת" (פסקה 96) מסקנת בית המשפט היא כי "מסירת מידע חלקי במטרה לאפוף את הליכי הרישום בערפל שימנע בחינה מתוך ידיעה ברורה כי אותו רישום ישמש בקולב להיתלות בו לאחר מכן, מהווה תחבולה", כך לדברי בית המשפט (פסקה 98).

קביעותיו של בית המשפט מבוססות בעובדות ובדין.

הרכיב ההתנהגותי בעבירת התחבולה

53. פעולותיו של קליין מקיימות את הרכיב ההתנהגותי בעבירת התחבולה. בהזדמנויות שונות ניסה קליין להנחיל לסובבים אותו – ובפרט באיגוד הכדורסל ובקרב קהילת כתבי הספורט – את ההבנה כי אגרות-בזק מסוג זה שנעשה בעניינו של ויליאמס הינו תולדה של השקעות נדל"ניות של השחקן.

בית המשפט המחוזי לא האמין לדני קליין כי לא חשד, עובר להגשת הדרכון לרישום, כי דבק פגם בדרך השגתו, וקבע כי "נסיונו של דני קליין להימנע מבדיקה, ולאחר מכן רצונו להימנע מלשאת בתוצאות של העדר בדיקה, הובילו אותו לשלל הכחשות וסתירות בעדויות" (פסקה 88). הוא קובע כממצא, על יסוד כל הראיות ועדותו של קליין בכלל זה, כי אף שקליין לא חשב בזמן אמת כי הוא מקבל לידי

דרכון מזויף, ולא עצם עיניו מול אפשרות זו, הוא "הבין כי מצוי יסוד של אי תקינות בהוצאת הדרכון" (פסקה 90). הוא חשד כי מדובר באי תקינות שעניינה תשלומי שוחד בארץ היעד, וניסה בכל כוחו למנוע כל חקירה, דרישה ובדיקה באי תקינות זו, העולים לסכל את רישום השחקן באיגוד. "הוא הבין היטב כי אין מדובר בתהליך רגיל, אלא מדובר בהוצאת דרכון אגב שיחודם של אנשי רשות. ... (שם, פסקה 90).

54. קו פעולתו של קליין שנועד להסוות את הפגמים שבהשגת הדרכון, ננקט בראש וראשונה כלפי גורמי האיגוד, קודם לפעולת רישום השחקן. בשיחה מוקדמת עם דני קסטן, יו"ר האיגוד, ניסה קליין להבהיר כי השקעות, והשקעות בלבד, עמדו בבסיס מהלך הוצאתו של הדרכון. במהלך שיחה זו, אין כל איזכור להבנתו של קליין כי הדרכון נגוע בפגם, ובכלל זה לחשדו כי הופעלו קשרים באמצעות טובות-הנאה כספיות שהביאו להוצאת הדרכון במהירות הבזק. אין גם כל ציון לעובדה כי הדרכון הוצא בתוך שבוע וחצי בלבד. וכך אומר קסטן בחקירתו הראשית, בהתייחסו לאותה שיחה עם קליין (עמ' 1152-1149 לפרוטוקול):

- ת: והשיחה היתה, דני קליין אמר לי שהם עומדים להחזיר את קני ויליאמס, וקני ויליאמס ישחק אצלם כשחקן בוסמן, וזהו.
- ש: אתה שאלת אותו משהו?
- ת: כן, שאלתי הכיצד קני ויליאמס משחק כשחקן בוסמן, אז דני קליין השיב לי שהוא יתאזרח בצ'כיה.
-
- ש: האם שאלת אותו איך הוא התאזרח, דיברתם איך הוא התאזרח בצ'כיה, שאלת אותו?
- ת: כן, שאלתי אותו, הכיצד הוא מתאזרח בצ'כיה? דני קליין אמר לי שהוא מתאזרח בדרך של השקעות.

בחקירה הנגדית נשאל קסטן:

- ש: אתה ידעת שהפועל ירושלים היא זו שמשלמת עבור ההשקעות של השחקן?
- ת: לא זכור לי דבר כזה.
- ש: אתה ידעת שההשקעות נרשמות לא על שמו של השחקן אלא על שמם של אנשים אחרים, אולי מאכרים, לא יודע מה, ולא חוזרות לפועל ירושלים?
- ת: לא זכורים לי דברים כאלה.
- ש: אתה ידעת שהדרכון מוצא בתוך שבוע וחצי? לא זכור לך דבר כזה; אתה ידעת שהדרכון הזה מוצא בשנת 2000 ויש לו תאריך רישום של שנת 1999?
- ת: אתה שואל אותי שאלות שאני לא קשור אליהם, אני לא

...
 :Ⓜ אני שואל שאלות פשוטות. את כל הדברים האלה לא שמעת מדני קליין?
 :Ⓜ לא.

וממשיך קסטן (בעמ' 1153):

:Ⓜ לא, אני זוכר את עיקרי השיחה עם דני קליין, אני לא זוכר, אני פשוט לא זוכר אותה לפרטי פרטים, אני מסוגל למקד את שיחתי עם דני קליין בדברים הבאים, שויליאמס חוזר לשחק בירושלים, שהוא חוזר כמתאזרח צ'כי ולשאלה שלי שוב, אני חוזר, איך הפך להיות צ'כי?
 :Ⓜ תמורת השקעות.
 :Ⓜ תמורת השקעות...
 :Ⓜ כשם שלא ידעת, תאשר לי שכשם שלא ידעת שזה מוצא תוך עשרה ימים אתה גם לא ידעת שיש מי שמזז
 :Ⓜ מה זה תוך עשרה ימים?
 :Ⓜ הדרכון הוצא תוך עשרה ימים מיום שהתחילו המגעים
 :Ⓜ אני לא יודע מה,
 :Ⓜ עומד להיות מוצא תוך עשרה ימים.
 :Ⓜ לא, לא.
 :Ⓜ לא ידעת על העניין זה שום דבר?
 :Ⓜ אמרתי לך מה ידעתי. ידעתי מתוך השיחה, מתוך העתונות, אחר כך קראתי דברים רבים מאד. אני לא מכיר את כל הפרטים שאתה מעלה ...

בהתנהגותו של קליין, שנועדה לקדם את רישומו של ויליאמס באיגוד, בלא חקירה ודרישה ביחס לדרך השגת אזרחותו, ולהותירו רשום כשחקן בקבוצה, היתה מן ההערמה על האיגוד. הוא אמנם לא טען בפני גורמי האיגוד כי הדרכון חוקי, והושג בדרכים כשרות ומקובלות – מצג שהיה גובל במעשה מרמה. לעומת זאת, בהתנהגותו, יצר רושם בפני גורמי האיגוד כי מדובר בדרכון כשר לכל דבר אשר הושג בדרכים תקינות תמורת השקעותיו האישיות של ויליאמס בצ'כיה – דבר שהוא ידע כי אינו נכון. רושם זה נועד להביא לרישום השחקן בידי האיגוד בלא חקירה ודרישה ביחס לדרך השגת האזרחות. פעילות זו הניבה את התוצאות המקוות.

55. במקביל לרישום באיגוד, פעל קליין ליצור אווירה של אימון ברכישת אזרחותו הצ'כית של ויליאמס בציבור הרחב. ביום 21.12.00, הוא יום רישום ויליאמס באיגוד, ערך קליין מסיבת עיתונאים. בכירי הקבוצה תיאמו ביניהם תיאום מוקדם, על פיו תוצג

בפני העיתונאים חזית אחידה המבססת את תיאוריית ההשקעות האמורה. קליין, על אף שידע כי ביסוד הוצאת הדרכון לא עמדו השקעות אישיות של ויליאמס, והניח מבחינתו כי הדרכון הושג באמצעות זירוז הליכים, שנעשה עקב תשלום כספי שוחד, עמד על כך כי פגמים מובנים אלה בדרך השגת הדרכון לא יגיעו לידיעת התקשורת, ועשה הכל כדי להסתיר את חששותיו. כך, בין היתר, הינחה קליין את ויליאמס עצמו להיצמד לקו ההסברה הלאקוני התוחם את כל נסיבות הוצאת תעודת האזרחות להשקעות נדל"ניות של ויליאמס עצמו, בודעו כי זה שקרי. אומר קליין בסרט טלוויזיה (פרוטוקול עמ' 168 מיום 15.5.02):

"ישנם כל מיני השקעות ועסקים של קני, וכרגע ענייניו הפרטיים זה לא ענייניו של הציבור. היתה אפשרות לקני לקבל דרכון של מזרח אירופה, אם אפשר להגיד את זה ככה, ואכן הדבר הזה קרה, אחרי הרבה זמן, וזה לא ברור שזה העניין יתבצע, הדבר הזה לקח זמן, ובסופו של דבר הוא הצליח להשיג את הדרכון".

ובחקירתו הנגדית של קליין (עמ' 1089-1087 לפרוטוקול):

- ש: בעצם גם בכל שאר הראיונות לעיתונות אתם הצגתם מצג כאילו לכם אין ידיעה או שום דבר להוסיף מעבר למה שנמסר לכם מפי ויליאמס לאותם קרקעות נכון? הפניתם אליו נכון?
- ת: לא, לא חושב שאתה צודק, אבל אני מוכן להסכים להנחה שלך גם כן בעניין הזה. בסדר.
- ש: זה לא כל עוזר אם אתה עושה את זה רק בראיון אחד. אם יש קו שלא להראות לעיתונות, צריך להיות קו אחיד נכון?
- ת: אני מסכים איתך בכל מה שאתה אומר לגבי העיתונאים. שהסתרנו בכוונה.
- ש: ואתה גם אמרתם לויליאמס לומר שיש לו השקעות בצ'כיה. נכון?
- ת: אנחנו גם אמרנו לויליאמס שאם ישאלו אותך, כיצד הוא השיג את האזרחות ואת הדרכון, שיגיד שכתוצאה מהשקעות באירופה.
- ש: השקעות שלו באירופה?
- ת: השקעות שלו. גם מקובל עלי.
- ...
- ש: ... בקיצור אתה אמרת באותה כתבה שעניין הדרכון הזה הוא לא עניין חדש הנושא של ההתאזרחות לו, זה עניין שמתנהל כבר הרבה זמן נכון?
- ת: אמרתי את זה לעיתונאי, אני מסכים איתך על הכל, על

הכל.

ש: אתה מסכים גם שהדבר הזה שאמרת לעיתונאי הוא לא נכון?

ת: אני מסכים איתך גם שהוא לא נכון.

... ...

ת: ... היה ברור לנו שהדברים יוצגו בצורה, לא באור חיובי בוא נגיד ככה והחלטנו בינינו החלטנו על זה לא אני וקני, זה החלטנו כל מי שהיה קשור, אם זה קני, ואם זה דני קליין ואם זה דני כהן ואם זה צביקה שרף, ואם זה אורי מנצור ולפי דעתי גם מוריס אוחיון היה, שלגבי כל השאלות על ההשקעות ניתן תשובות בפירוש לא מפורטות ונגיד שקני ויליאמס קיבל את האזרחות שלו כתוצאה מההשקעות באירופה, אנחנו הנחינו אותו לספר מה שהאמנו שזה דבר נכון.

ביקשנו ממנו לא להיסחף יותר מדי בתשובות וקרה שהוא בראיונות שלו נסחף וגם אני פה קצת נסחפתי שאמרתי כל מיני דברים שאולי עכשיו אני חושב שלא הייתי צריך להגיד...

על מנת שלא נחשוד ולא נגיד דברים שאחר כך נצטער עליהם, הנחינו בפירוש את קני להגיד שהדבר הושג תמורת קרקעות

בדרך זו של הערמה על האיגוד, עובר לרישום השחקן מצד אחד, ובמקביל לכך, נקיטת פעילות מערימה גם על הציבור הרחב, השיג קליין את מטרתו – לרשום את ויליאמס כשחקן בוסמן בקבוצה, אף שהבין כי הרישום מתבסס על מסמכים נגועים בפגם. הוא יצר רושם בפני האיגוד ובפני הציבור כי מדובר בדרכון כשר לכל דבר, ובדרך זו השיג את הרישום בלא שנתקיימה חקירה ודרישה של האיגוד בדבר כשרות מסמכי האזרחות. בכך נתקיים היסוד ההתנהגותי בעבירת התחבולה בה הורשע קליין.

מחשבה פלילית

56. גם בהנחה כי נדרשת לצורך היסוד הנפשי בעבירת התחבולה כוונה להעלים את האמת, ואין די במודעות בלבד, נראה כי מתקיימת בקליין כוונה כזו. הוא ידע כי הדרכון הושג שלא תמורת השקעות של ויליאמס; הוא ידע כי הוא הושג בתוך שבוע וחצי, וכי זו תופעה חריגה בדרך ההתנהלות המקובלת להשגת אזרחות. הוא גילה את דעתו בהודעה במשטרה כי הניח שנעשו פעולות של זירוז הליכים להשגת הדרכון. הוא הבין כי הדרכון הושג בדרכים לא תקינות, והתכוון להעלים בתחבולה את הבנתו זו מגורמי האיגוד כדי למנוע חקירה ודרישה במהותו של הדרכון ובנושא תקינות הליך התאזרחותו של ויליאמס.

במהלך חקירתו במשטרה, טען קליין בפני חוקריו (ת/2 א', ש' 160):

ת: ... לא בא פלדה ואמר אני רוצה לעניין אתכם בנדל"ן.
בא האיש ואמר המטרה היא הדרכון ועושים את זה
באמצעות רכישת נדל"ן. אם הוא באמת השקיע בנדל"ן
או שיחד שם מישהו אני לא יודע (ההדגשה אינה
במקור).

בהמשך החקירה במשטרה הכחיש קליין כל ידיעה או מעורבות בזיוף, אולם כאשר
עומת עם סוגיית השוחד, השתנתה גישתו ההחלטית, והוא בחר להתחמק מן השאלה
(ת/2 ב', שורות 199-194):

ט: ששילמת את הכסף החשבת כי הכסף מיעוד (כך במקור)
עבור שוחד לאנשים בצ'כיה?

ת: את האמת אם הדרכון היה אמיתי אז מבחינת הפועל
ירושלים ומבחינת הסיפורים שסיפרו להפועל ירושלים
השקעות נדל"ן וכו' הדרכון הוא למעשה הקבלה שלנו
אם היינו יודעים שמדובר בדבר מרמה לא ההינו (כך
במקור) נותנים יד לדבר.

ט: שאלתי אם לשחד מישהו?

ת: לא יודע לא עונה לך על זה. מבחינתי אם הדרכון תקף
והושג בדרכים חוקיות אז מבחינתי זה בסדר.

התחמקות זו, שבה ונדונה בהרחבה במשפט במהלך החקירה הראשית (עמ' 912
לפרוטוקול) וכן בחקירה הנגדית (פרוטוקול עמ' 994):

"עכשיו אם שואלים אותי דבר מרמה ושוחד, בהחלט יש
קשר בין שוחד למרמה, אבל אני נותן פה תשובה ואומר
בפירוש, אם היינו יודעים שמדובר בדבר מירמה לא
היינו נותנים יד לדבר, ואז עוד פעם הוא שואל אותי,
שאלתי אם לשחד מישהו? תשובה – לא יודע. לא עונה
לך על זה, נקודה. כי אני מתעצבן ואני לא רוצה לענות
כי אני מבין שהוא מכשיל אותי, אבל בהמשך השאלה
אני אומר".

בהתייחסו לדני כהן, דיווח קליין כי הועבר לידיו מסר כי הדרכון הושג באמצעות
פירצה בחוק, כנגד השקעות אך גם באמצעות זירוז הליכים (פרוטוקול, בעמ' 1012-
1013):

בימ"ש: האם הוא השתמש בביטוי פירצה בחוק וזירוז הליכים?
 ת: לא אמרתי, הוא אמר השקעות בפירוש, ואחר כך הוא נתן לי לא פעם ולא פעמיים, ולא רק לי, אלא לכל חברי ההנהלה, להבין שפלדה הוא האיש שיש לו את הפרוטקציה, יש לו את הקשר, והוא יכול לזרוז את ההליכים.

ובעמ' 976 לפרוטוקול:

ת: "על ידי מומחיות. על ידי קשר עם אנשים שיכולים לזרוז את ההליכים. לא יודע, תקרא לזה פרוטקציה. כן זה פרוטקציה אם הוא יכול לסדר אזרחות שלוקחת לאדם נורמלי שנה, בעשרה ימים אז ההוא יש לו פרוטקציה ויש לו קשר, והוא מומחה בשבילי".

זירוז קצב ההליכים עד כדי עשרה ימים בלבד הוכר על ידי קליין כדבר חריג, שאיננו חלק מהפרוצדורה המקובלת של התאזרחות (פרוטוקול, בעמ' 1034-1035):

בימ"ש: על כל פנים, המהירות נראתה לך דבר לא רגיל, ולכן היה מישהו שיש לו את המומחיות ויכולת לעשות את זה?

ת: כן, כן.

ש: זה חלק מהדברים שביקשת בעצם מדני כהן לברר נכון? זה דבר שנראה לך משונה וביקשת לברר נכון?

ת: אמרתי לו, אני לא חושב שנקבתי ואמרתי, תשמע זה נראה לי שהם עושים את זה כל כך מהר, ביקשתי לבדוק יותר את המשמעות, את ההליך עוד פעם שזה קני ויליאמס.

בימ"ש: יכולים לעמוד גם בצדדים הלא רגילים שיש באותה משימה שהם נטלו על עצמם?

ת: ברור שזה היה מעשה חריג שבעשרה ימים יוצא דרכון, כן. (הדגשה לא במקור).

הראיות הישירות והנסיבתיות בהצטברותן, מצביעות על קיום יסוד נפשי של כונה אצל קליין להסתיר מהאיגוד את הבנתו כי דרכי השגת הדרכון אינן כשרות, וזאת כדי להביא, בדרך מניפולטיבית, לרישום השחקן בלא חקירה ודרישה בדבר תקינותה של האזרחות שנרכשה. בענייננו, אין משמעות נורמטיבית לעובדה כי הבנתו של קליין את אי התקינות של הדרכון התייחסה לא להיבט הזיוף אלא לדרך השגתו בשוחד בגין זירוז הליכים, שלא נתקיים בפועל. היסוד המשמעותי הוא – עצם קיומם של איתותים לאי תקינותו של הדרכון, אשר דברו בעד עצמם, ואשר קליין היה מודע להם, וטעותו לייחסם למתן שוחד ולא לזיוף שהוא אשר נתקיים בפועל, אינה גורעת מאחריותו למצג

המניפולטיבי שהציג בהתנהגותו כלפי האיגוד, כי מדובר בדרכון כשר ותקין לכל דבר (השוו סעיף 34 יח(א) לחוק העונשין לעניין טעות במצב דברים).

קשר סיבתי

57. עבירת התחבולה היא עבירה תוצאתית, ויש להוכיח לגביה קשר סיבתי בין התחבולה לקבלת "הדבר". רישומו של ויליאמס באיגוד כשחקן בוסמן של הפועל ירושלים אכן הוגשם ללא קשיים וללא בדיקה. ההנחה המסתברת היא כי אילו היה קליין מציג בפני דני קסטן את הנתונים הידועים לו, המצביעים על דבר אי תקינותו של הדרכון, קרי: כי ויליאמס לא השקיע דבר בצ'כיה, וכי הדרכון הושג במהירות הבזק בתוך מספר ימים, היו גורמי האיגוד נערכים לבדיקה מעמיקה של מסמכי האזרחות שהוגשו להם בטרם רישום השחקן, ומגלים עד מהרה כי מדובר בדרכון מזויף שאינו משקף אזרחות אמיתית, ונמנעים מלרשום את השחקן על פיו.

חשוב בהקשר זה לציין את תגובתו של דני קסטן לשאלה שהוצגה בפניו בחקירה כיצד היה נוהג האיגוד אילו היה יודע כי הדרכון הוצא בסוף שנת 2000, והתאריך שהוא נושא הוא משנת 1999:

"זה לא כך. אם הייתי יודע את זה, אני יכול להגיד מה האיגוד ואני פעלנו כאשר הסתבר בסופו של דבר שיש פה דרכון כזה, כשיש דרכון צ'כי והוא עוד מזויף, זאת אומרת שההתאזרחות בעצם היא לא ראויה ...

פעלתם? :ט

מה זה? שונו תקנוני האיגוד, שונו כללי הרישום של שחקנים זרים בתקנוני האיגוד. אני חושב שעשינו הכל על מנת שלא יחזרו ויקרו דברים כאלה, משום שכיום השחקן נדרש גם לחתום על תצהיר, על תצהיר בפני עורך דין. ורק אז יכול להיווצר רישומו, דבר שלא היה בעבר."

(פרוטוקול, עמ' 1155).

הנחרצות שבה פעל האיגוד מיד כאשר עלה החשד לזיוף הדרכון בעקבות הפרסומים העתונאיים, משליכה על דרך פעולתו המסתברת מלכתחילה, אילו ההבנה בדבר אי תקינות הדרכון היתה מועלית בפניו ערב רישום השחקן על פיו. לעניין זה, אין נפקא מינא אם החשדות לאי התקינות היו מוסבים כלפי עצם אמיתותו של המסמך עצמו, או היו מכוונים לדרך השגתו הלקויה של הדרכון – קרי: לכך שלא נעשו כלל

השקעות בידי השחקן המיועד לרישום, וכי הוצאתו נעשתה בדרך בזק תוך מספר ימים בלבד וכי שולמה בעבורו תמורה חריגה, ככל הנראה בעד זירוז הליכים. סביר להניח כי בנסיבות כאלה האיגוד היה נמנע מרישום ויליאמס על יסוד דרכון שעלה חשד לאי תקינותו, והיה חוקר ודורש בנסיבות וברקע להוצאתו. מכאן, כי מתקיים קשר סיבתי ישיר בין התנהגותו המניפולטיבית של קליין כלפי גורמי האיגוד, לבין רישומו של ויליאמס בידי האיגוד, ובכך נוצר הקישור הסיבתי בין המצג התחבולתי שהציג קליין כלפי האיגוד לבין "הדבר" שהושג – רישום ויליאמס בידי האיגוד כשחקן בוסמן של הקבוצה.

מעבר לנדרש יצוין, כי קיימת תפיסה שהובעה בפסיקה, לפיה אין עבירת התחבולה נשללת גם מקום שללא התחבולה היה מושג הדבר בידי מבצע העבירה: "הכלל הוא כי הרשעה בעבירה זו (קבלת כספים במרמה) נעוצה באופי המצג ששימש בפועל בסיס למתן הכספים ואין משמעות לכך שאותם כספים היו ניתנים גם על סמך מצג שאינו כוזב" (ע"פ 3575/99 דרעי נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(2) 721, 804; ע"פ 2588/90 ורטנר נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(4) 712, 716-17). לאור האמור, מתקיים בענייננו הקשר הסיבתי הנדרש בין מעשה התחבולה לבין השגתו של הדבר, קרי: רישום ויליאמס בידי האיגוד כשחקן בוסמן בפועל ירושלים.

על יסוד כל האמור, יש לאמץ את קביעתו של בית משפט קמא לפיה קליין אחראי בעבירת תחבולה.

תוצאה זו חלה גם על קבוצת הפועל ירושלים, שאחריותה נגזרת מזו של קליין.

גזר הדין

כללי

58. כפי שפורט לעיל, בית המשפט קמא הרשיע את פלדה בשתי עבירות של שימוש במסמך מזויף, בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, בקבלת דבר במרמה, וכן בהדחה בחקירה. בגין עבירות אלה השית בית המשפט המחוזי על פלדה עונש מאסר בן שישה חודשים לריצוי בעבודות שירות, מאסר על תנאי למשך 18 חודשים, וכן קנס כספי בסך 40,000 ש"ח או 21 ימי מאסר תמורתם.

קליין הורשע בהכרעת הדין בעבירת תחבולה. בגזר הדין, ראה בית המשפט קמא לבטל את ההרשעה ולהטיל עליו עונש של שרות לתועלת הציבור בהיקף של 500 שעות.

הפועל ירושלים הורשעה בהכרעת הדין בעבירת תחבולה, ובגזר הדין חוייבה בקנס כספי בשיעור 40,000 ₪.

בהתייחסותו הכללית לעונש, עמד בית המשפט קמא על חומרתם של מעשי הנאשמים, ושם דגש מיוחד לעובדה שהעבירות בוצעו בענף הספורט. "התעלמות מקודים המתחייבים מן התחרות הספורטיבית היא חממה שעלולה ליצור מדרון חלקלק עבור יריבים ספורטיביים, ומעודדת השחתת מידות כללית. ואכן, במהלך המשפט צפה ועלתה תמונה עגומה למדי של התייחסות חלק מאנשי הענף לאפשרות של זכייה ביתרונות אסורים, תוך אימוץ כללי התנהגות של הסתרה ואי גילוי". כך, לדברי בית המשפט.

59. בעניינו של פלדה, עמד בית המשפט על חומרתם המופלגת של מעשיו, שלא הסתכמו בכשלון בודד. הוא היה מעורב בסדרה של עסקאות פגומות, שקבלו אופי של שיטת פעולה בעלת מאפיינים פליליים. מנגד, בית המשפט שקל את דרך חייו הנורמטיבית של פלדה עד הסתבכותו בפרשה זו, ותרומתו הברוכה רבת השנים לענף הספורט. הוא נתן משקל לפגיעה האנושה שנגרמה למעמדו הציבורי בעקבות הסתבכותו הפלילית, ולמצבו הבריאותי שהתערער. בית המשפט איזן בין היבטי החומרה שבמעשיו של פלדה והצורך במסר הרתעתי כללי, לבין ההיבטים המקלים, והתחשב, בין היתר, גם בעונשו של ביטון שנגזר בעקבות הסדר טיעון, מתוך הנחה שחלקו בפרשה הפלילית לא נפל מזה של פלדה. על ביטון נגזרו, כזכור, 3 חודשי מאסר בעבודות שירות. על רקע שיקולים אלה, נגזר על פלדה עונש מאסר של 6 חודשי עבודות שירות, מאסר על תנאי, וקנס כספי.

60. אשר לקליין, בית המשפט תיאר את מעשיו, שתחילתם בעצם הנכונות לתת יד למהלך משובש, תוך הצנעת השיבוש בפני גורמי האיגוד, כדי להשיג את התכלית הנכספת של רישום השחקן בידיהם, תוך העמדת מצג שיקרי בפניהם ובפני הציבור. אין מדובר בפעולה יחידה, אלא ברצף של מעשים שתחילתם בתחבולה וסופם – בנסיון להסתיר את התוצאות הפליליות של אותה תחבולה. עם זאת, קובע בית המשפט כי, אף שמדובר ברצף של מעשים, מדובר "בהסתבכות בודדת, כשלון נקודתי שאינו משקף את ערכיו הכלליים של קליין כאדם". בית המשפט הרחיב בגזר הדין בתיאור הראיות

שהובאו בפניו לגבי מעלותיו הטרומיות של קליין כאדם, ולגבי חשיבות פעולותיו לאורך השנים לטובת הקהילה ולרווחת הנזקקים בתוכה.

בהעריכו את כלל הנסיבות שברקע הענין, ראה בית המשפט לעשות שימוש בסמכות הנתונה לו על פי סעיף 192א לחוק סדר הדין הפלילי, וסעיף 71א(ב) לחוק העונשין ולבטל את הרשעתו של קליין במסגרת גזר הדין, בקובעו כי "הוראות אלה יוצרות מירווח נשימה מספיק שיש בו כדי לאזן בין הפרטי לבין הכללי. כאשר נתוניו האישיים של הנאשם, שיקולי ענישה אינדיבידואליים, מובילים לייתורה של ההרשעה, ניתן להעדיף על פני שיקולי הענישה הכלליים", כך לדברי בית המשפט. בסופו של יום, מסכם בית המשפט וקובע:

"מעשיו של הנאשם במקרה זה היו קשים. היה בהם משום מעילה בדרך הנאותה בה הוא חייב היה למלא אל תפקידו. הנאשם הפר חובותיו כלפי הנאשמת 5, וכלפי אוהדיה. הנאשם ביצע תחבולה ולא הירפה ממנה גם כשהזדמן לו לעשות כן. יחד עם זאת, כשלוננו במסגרת תפקידו בנאשמת 5 לווה בסדרה של מעשים חיוביים שנעשו באותה מסגרת, בהתמדה ובהצלחה. בנסיבות המיוחדות של מקרה זה, ובהתחשב בנתונים האישיים של הנאשם, מן הראוי לבטל את ההרשעה".

ההרשעה של קליין בוטלה, איפוא, והוטלו עליו, כאמור, 500 שעות שירות לתועלת הציבור.

הרשעתה של קבוצת הפועל ירושלים נותרה בעינה, והוטל עליה, כמפורט לעיל, קנס של 40,000 ₪ שנועד להעביר מסר ברור של הרתעה.

ערעורים על גזרי הדין

פלדה

61. המדינה מערערת על קולת עונשו של פלדה. לטענתה, היה מקום להטיל עליו עונש מאסר בפועל, ולא להסתפק בעונש של מאסר בעבודות שירות. לטענתה, התנהגותו של נאשם זה לוותה בנסיבות מחמירות. אין מדובר במעידה חד פעמית, אלא בהתנהגות שיטתית ומתמשכת אשר באה לידי ביטוי במספר פרשיות. בידי פלדה נותר כסף רב ששולם לו על ידי קבוצת הפועל ירושלים, אותו קיבל כתוצאה מהשימוש בדרכון המזויף ומצג המרמה שנתלווה לו. לפעולותיו של פלדה נתלוו גם גרסה שקרית

בחקירה ובבית המשפט, והדחת שותף לעבירה בחקירה. מעשים אלה נעשו במסגרת ציבורית-ספורטיבית, וחתרו תחת ערכי התחרות וההגינות העומדים ביסוד הפעילות הספורטיבית. הם נועדו לתת עדיפות לקבוצות כדורסל מסוימות על פני יריבותיהן, לצורך השגת יתרון בלתי הוגן בתחרויות הספורט; למעשי המרמה נתלווה אינטרס כלכלי פרטי מובהק, שאפיין את פעולתו של פלדה. חומרת מעשיו של פלדה, על רקע מעמדו הבכיר בעולם הספורט במדינה, מחייבת החמרה בעונשו, כך נטען. אין להשוות בין עונשו של ביטון לעונשו של פלדה, שכן הראשון לקח אחריות על מעשיו, ואופי מעשיו היה חמור פחות מזה של פלדה. בגוזרו על פלדה מאסר בעבודות שירות בלבד סטה בית המשפט מהאיזון הראוי בענישה, כך לגישת המדינה.

62. פלדה טוען מנגד, כי מרבית סכומי הכסף שהועברו לו מהפועל ירושלים לא נותרו בידיו, אלא הועברו לידי ביטון. מתוך 50,000 דולר שהועברו לו מהקבוצה, העביר לביטון 45,000 דולר. כן נטען, כי היה מקום לקבל את המלצת תסקיר שרות המבחן ולהסתפק בהטלת עונש של 400 שעות עבודה בשירות לתועלת הציבור במסגרת עמותת "אתגרים", המקדמת פעילות ספורטיבית עבור נכים בוגרים וילדים. ענישה זו מגשימה, על פי הנטען, את יכולתו של פלדה לתרום באופן ייחודי לקהילה ולחברה. כן נטען, כי גזר הדין איננו מידתי בהשוואה לעונש שנגזר על ביטון, גם אם מתחשבים בהסדר הטיעון שהושג עמו, בהינתן התפקיד המרכזי שמילא ביטון בפרשה זו. כן ביקש לתת משקל רב יותר לטעמים לקולא ובהם – אורח חייו הנורמטיבי עד לפרשה זו, מצב בריאותו, התנדבותו ותרומתו לקהילה, גילו המבוגר, והסבל וההשפלה שספג בגין הפרשה הנדונה.

קליין

63. המדינה טוענת בערעורה בעניינו של קליין כי יש להחזיר את הרשעתו על כנה, ולהטיל עליו עונש מאסר בפועל שירוצה בעבודות שירות, מאסר על תנאי, וקנס. לגישתה, על פי קביעת בית המשפט קמא בפסק דינו, קליין פעל בתחבולה להשגת רישום השחקן ויליאמס בידי האיגוד, כאשר ידע כי הדרכון הושג בדרך בלתי תקינה, ופעל מתוך כוונה של ממש להעלים את האמת מהגורמים המופקדים על רישום השחקן. בנסיבות אלה, טעה בית המשפט בביטול הרשעתו של קליין, ובהטלת סנקציה עונשית מקילה מדי. בכך לא איזן נכונה בין חומרת מעשיו של קליין לבין נסיבותיו האישיות, ונתן משקל רב מדי לנסיבות אלה על חשבון האינטרס הציבורי שבמיצוי ההליך הפלילי. מדובר בהתנהגות נמשכת ולא במעידה רגעית; במסירת עדות שיקרית; באי מתן דגש מספיק לעובדה כי מעשיו נעשו במסגרת ציבורית-ספורטיבית, שכרוכה בהם

פגיעה חמורה במעמד הספורט בחיי החברה בישראל. בביטול ההרשעה יש משום ערעור מסר ההרתעה העונשי בתחום הספורט, שבו האתיקה משמשת יסוד חיוני בהתנהלותו. משיקולים אלה יש, לגישת המדינה, להתערב בגזר הדין בעניינו של קליין, ולהחזיר את הרשעתו על כנה, ולהחמיר בעונשו בדרך של הטלת מאסר בעבודות שירות במקום העונש שהוטל.

64. קליין טוען כי אין לסטות מן העיקרון המושרש בשיטתנו, לפיו התערבות בענישת נאשם בערכאת ערעור שמורה למקרים חריגים וקיצוניים בהם חלה סטייה בולטת בערכאה קמא ממתחם סבירות שיקול הדעת השיפוטי שהופעל, שיש בו כדי לגרום לעיוות דין של ממש. במקרה זה, בהתערבות שיפוטית בעונש שנגזר על קליין במסגרת הערעור, יש משום צעד יוצא דופן, לאור הפרישה הנרחבת של הראיות במסגרת הטיעונים לעונש, שבהן נצטיירה דמותו החיובית המיוחדת של קליין, כאיש חסד התורם תרומה רבה לקהילה. בית המשפט שקל ואיזן בזהירות את שיקולי האינטרס הציבורי מול ההיבטים האישיים המיוחדים לנאשם, ואין להתערב באיזון זה.

הכרעה בהיבטי הענישה

שיקולי האינטרס הציבורי - האתיקה בתחום הספורט

65. פרשה זו, שעניינה השגת דרכונים מזויפים לצורך רישום שחקנים זרים כשחקני בוסמן בקבוצות ספורט ישראליות, מצריכה, לצורך הערכת הענישה הראויה, התייחסות לערכים הקשורים באינטרס הציבורי הכללי, העולים מנסיבות העניין, אל מול גורמים הקשורים בנסיבותיהם האינדיבידואליות של הנאשמים. גורמי האינטרס הציבורי קשורים קשר הדוק עם אופייה של הפרשה כחלק ממהלכים שאירעו בענף הספורט, במעמדו של הספורט בחיי האדם והחברה בישראל, ובתפקידה של האתיקה בענף הספורט.

66. לספורט כפעילות אנושית, מקום רב חשיבות בתרבות החברתית. הוא פותח כר נרחב לפעילות אינדיבידואלית וקבוצתית כאחד בפיתוח הכושר הגופני של האדם; הוא מפתח את עוז רוחו של האדם, את עמידתו הנפשית בפני קושי, ומחנך אותו למשמעת עצמית, לנחישות, להתמדה, ולחתיירה למיצוי היכולת האנושית בהתגברות על מכשולים; הוא מקנה לאדם ערכים בסיסיים של פעילות בצוות ובקבוצה; הוא מפתח בו, מצד אחד, את השאיפה למיצוי יכולתו האישית, ומצד שני את החובה להתאים את יכולותיו לצרכיה של הקבוצה הספורטיבית אליה הוא משתייך; הוא מחנך אותו להתחשב בצרכים וב"מרחב המחיה" הספורטיבי של חבריו לקבוצה; הוא מפתח את

תכונת ההתחשבות במרחב הקיום הספורטיבי של היריב – בין היריב האינדיבידואלי ובין היריב הקבוצתי; הספורט מחנך להגינות ספורטיבית, והיא כנשמת-אפו – כיבוד כללי המשחק, הימנעות מניצול יתרון בלתי הוגן בתחרות, התחשבות במתחרה, ענווה בעת ניצחון, ורוח טובה בעת הפסד. אין לתאר פעילות ספורטיבית בלא נורמות ברורות של כיבוד הזולת – בין חבר לצוות, ובין יריב. לא יתכנו חיים ספורטיביים בלא ערכים של התחשבות ועזרה הדדית לחבר וליריב. הספורט משקף בתכניו מסגרת של פעילות אנושית החותרת למיצוי הישגיו הגופניים של האדם, תוך פיתוח ערכים אנושיים המעמידים במרכז את רוח האדם וכבוד האדם. הספורט הוא פילוסופיה של חיים, המאזנת את איכויות הגוף, הרצון, והרוח האנושית, ומשלבת אותם עם התרבות והחינוך בחברה. זוהי דרך חיים הבנויה על שמחת-המאמץ, על הערך החינוכי של הדוגמא והמופת האישי, ועל כבוד לערכי יסוד אוניברסליים של אתיקה ביחסים בין בני אדם (Olympic Charter, 2004, Fundamental Principles of Olympism) הספורט הוא נחלתם של בני האדם בכל הגילאים, מגיל שבו אדם עומד על דעתו, ועד לבגרותו המופלגת, כל עוד בריאותו וכושרו עומדים לו.

67. הזכות לעסוק בספורט נחשבת בספורט הבינלאומי כזכות-אדם הנתונה לכל אדם, בלא הפלייה, המתממשת תוך הבנה הדדית, סולידריות ו"משחק הוגן" (עקרונות היסוד האולימפיים, שם; ראו גם דו"ח ועדת לוין, 1996; פלפל לעיל, בעמ' 1, 20-21, (Grayson, *Sport and the Law*, 3rd ed. 2000, p. 322; 27-26).

68. הרוח הספורטיבית היא אבן פינה בפעילות הספורטיבית. היא נקודת המוצא ונקודת הגמר לספורט על כל גווניו, ובהעדרה, אין הספורט יכול להתקיים. היא ערך בסיסי בחינוך ילדים, נוער ומבוגרים בהגשמת ערכים חברתיים חשובים. קיומם של כללי התנהגות בספורט ושמירה עליהם הם תנאי לקיומה של רוח ספורטיבית ולהתנהלות תקינה של כל ענפי הספורט. כללים אלה בנויים, בראש וראשונה, על החובה לקיים את חוקי המדינה המכוונים את פעילותו של הפרט והכלל. הם מתפרשים על פני כללים והוראות שהגופים הספורטיביים העצמאיים קובעים בתקנוניהם לעצמם ולחבריהם. כללים אלה מחייבים שמירה על ערכים של הגינות ושוויון בספורט, אשר בהעדרם נפגע הערך התחרותי העומד ביסודו של הספורט, ועשויים להיפגע ערכים חברתיים חשובים, כגון איסור על הפלייה מטעמי מין, גזע, ודת (השוו: בג"צ 5325/01 עמותת ל.כ.ן לקידום כדורסל נשים נ' המועצה המקומית רמת השרון, תק-על 2004(2) 2647; בג"צ 10285/04 עמותת מועדון כדורסל נשים עירוני חיפה מוצקין נ' עיריית חיפה, תק-על 2005(3) 588; ע"א 463/90 איגוד הכדורסל בישראל נ' ל.כ.ן

לקידום כדורסל נשים, פ"ד מד(2) 806; ע"א 825/88 ארגון שחקני הכדורגל נ' התאחדות הכדורגל, פ"ד מה(5) 89). הכללים בתקנונים של אגודות הספורט מושפעים מהכללים של הספורט הבינלאומי החוצים ימים ויבשות, ומחברים את מדינות העולם לרשת ספורטיבית בינלאומית הפועלת על פי נורמות התנהגות משותפות. תהליכי הגלובליזציה ותהליכים בינלאומיים אחרים בעשור האחרון יצרו ניווד רב של אנשי ספורט בין הארצות השונות. ניווד זה מחייב אף הוא שמירה על תקנוני ספורט בינלאומיים, שתכליתם להבטיח את האתיקה בספורט הבינלאומי, ואת ערך השוויון וההגינות ביחסי פרטים וקבוצות ספורט במישור הבינלאומי. החובה לקיים את הכללים הבינלאומיים של הספורט אינה פחותה מהצורך לקיים את הכללים הפנים-ארציים, ובלא כיבוד חובה זו, עלול הספורט הישראלי לאבד את מקום הכבוד השמור לו בעולם.

69. ההקפדה על החוק ועל האתיקה בספורט, היא, איפוא, אבן מסד בקיומו של ענף פעילות אנושי זה, וחיוניותה אינה צריכה הדגשה. חשיבותו של הספורט כנדבך מרכזי בתרבות החברתית מצד אחד, והישענותו של ענף זה על מערכת כללים ודינים מחייבים מצד שני, הם המגבשים את תוכנו ומהותו של האינטרס הציבורי, הטמון בשיקולי הענישה הנוגעים לעבירות המתבצעות בעולם הספורט. חשיבות כללי האתיקה בספורט מטילה על מנהיגיו ופעיליו של עולם הספורט חובה ואחריות מיוחדים להקפיד על קיומם, ולשמש בכך דוגמא לחלקי ציבור רחבים הקשורים לספורט כאחד מתחומי הפעילות המעניינים והסוחפים ביותר של החיים האנושיים. חשיבות הספורט ומרכזיותו בחברה המודרנית, וההשפעה הגדולה של מנהיגיו על הציבור הרחב, מחייבים אותם לקיים סטנדרטים גבוהים של אתיקה, הנגזרים ממעמדם, ומעוצמת השפעתם על מגזרי אוכלוסיה נרחבים.

70. ההגינות המתחייבת בענפי הספורט עצמם, וחובת השמירה על כללי "המשחק הוגן" אינם מצטמצמים לספורטאים בלבד; הם מתפרשים גם לדרגים הניהוליים בספורט, המופקדים על משימות הארגון של הענף, ועל הדאגה למשאביו ולתפקודו הראוי. עוצמת החובה לקיים אחר כללי הדין והאתיקה הספורטיבית החלה על בעלי התפקידים בענף הספורט, עומדת ביחס ישר למידת החומרה שיש לנקוט במקרה של הפרת הנורמות המחייבות בספורט; לסטייה מנורמה מחייבת בתחום זה מתלווים יסודות של חומרה מיוחדת, בשל מקומה המרכזי של הפעילות הספורטיבית בחיי האדם, ולאור ערכה המחנך לציבור על כל גווניו.

71. לארגוני הספורט בישראל ניתן מעמד עצמאי, והם הוסמכו להתקין תקנונים המסדירים את הניהול התקין של ענפי הספורט השונים, ובכלל זה לקבוע כללים בעניין

משמעת, ולהקים מוסדות שיפוט פנימיים במסגרתם. מסגרת תפקודית זו מטילה חובה מיוחדת על ארגוני הספורט והעומדים בראשם להקפיד על האתיקה הפנימית וניקיון הכפיים בספורט (ע"א 825/88 ארגון שחקני הכדורגל נ' התאחדות לכדורגל, פ"ד מה(5), 89; ע"א 674/89 דן טורטן נ' התאחדות לספורט בישראל, פ"ד מה(2), 715); דברי יו"ר ועדת החינוך והתרבות במליאת הכנסת בהתייחס להצעת חוק הספורט, דברי הכנסת 111, התשמ"ז, עמ' 3867; סעיף 10 לחוק הספורט).

72. הספורט הוא מוקד רב עוצמה בתרבות הישראלית, והוא סוּחַף אליו אלפים ורכבות. עיניו של הציבור הרחב – בין אלה העוסקים עצמם בספורט, ובין אלה הצופים בו – נשואות לכל התפתחות המתרחשת במישור זה; הציבור תולה את יהבו ואימונו בפעילי הספורט, המנהיגים תחום זה בחברה. כשל של מנהיגים בספורט בהפרת הנורמות הנוהגות בתחום זה נושא, על כן, מטען חומרה מיוחד. כאשר לכשל זה מתלווים גם היבטים של פגיעה מוסרית, ודופי בטוהר מידות, נפגע האינטרס הציבורי פגיעה מיוחדת, ומתחייבים אמצעים מתאימים ומידתיים של ענישה ותיקון. הפגיעה בתשתית הערכית של הספורט עקב מעשים פליליים של פעילי ספורט מחייבת מסר עונשי שיבהיר את החשיבות המיוחדת של האתיקה ונורמות ההתנהגות במסגרת פעילות אנושית זו (ע"פ 385/90 פרידריך נ' מדינת ישראל, תק-על 90(2) 908; רע"פ 5902/05 אמסילי נ' מדינת ישראל, תק-על 2006(2) 4768).

73. הפרשה שעלתה בהליך זה חשפה כשל אתי חמור בהנהגת עולם הספורט הישראלי, המחייב הסקת מסקנות נוקבות, והיערכות לבדק בית רציני, תוך מתן מסר שיבהיר את חשיבות שמירתן של נורמות ההתנהגות המתחייבות בתחום מיוחד זה. בפרשות שנחשפו בעניין זה נתגלתה חריגה מהותית מהכללים הבינלאומיים בספורט, הקובעים קריטריונים ברורים ומחייבים לקביעת הרכב הקבוצות המדינתיות מבחינת שילוב שחקנים זרים בתוכן, והאיזון הנדרש בין שחקנים זרים למקומיים במסגרתן. נתגלתה בהן חריגה גם מהכללים שקבע האיגוד הישראלי בתחום זה. בהפרות שהתרחשו, נוצרה פגיעה בערך השוויון התחרותי בכדורסל, הבנוי, בין היתר, על איזון בהרכב הקבוצות המתמודדות; מעבר לאלה, היתה כרוכה בהן פגיעה בחוקי המדינה, האוסרים על קבלת דבר במרמה, על שימוש במסמך מזויף, ועל קבלת דבר בתכולה. לעבירות אלה בענף הספורט מתלווה חומרה יתירה. יש בהן מנטילת ערך הכבוד וההגינות בספורט, שהם מנשמת אפו.

בצד שיקולי ענישה כלליים אלה, לעולם יישקלו נסיבותיו של המקרה האינדיבידואלי, ומאפייניו המיוחדים של הנאשם שעניינו נדון, לצורך גיבוש מסגרת הענישה הראויה.

פלדה

74. למעשיו של פלדה מתלווה חומרה מיוחדת. הם משקפים סטייה חמורה מהנורמה הפלילית הכללית האוסרת קבלת דבר במרמה, תוך שימוש במסמך מזויף. הם משקפים חומרה מבחינת שיטת הפעולה בה נקט פלדה, אשר הופעלה במספר עסקאות, ולא הסתכמה בכשל חד-פעמי; חברו במעשיו של פלדה גם ניסיונות הדחה בחקירה של נאשם שותף לעבירה; בצד הפליליות שבמעשיו של פלדה, נלוותה להם הפרה עמוקה של כללי האתיקה הנוהגים בענף הספורט הבינלאומי והמקומי. כרוכה בהם פגיעה בערך השוויון וההגינות בספורט, שהם מעיקרי יסודותיו. יש בהם פגיעה חמורה באינטרס הציבורי ובאינטרס הספורטיבי בשביל בצע כסף אישי של אדם הנמנה על מנהיגות ענף הספורט בישראל.

מנגד, פלדה קיים במיטב שנותיו חיים נורמטיביים, עד לכישלונו בפרשה זו. הוא תרם רבות לחיי הספורט בישראל, והיווה דמות חיובית בקהילה. כיום, הוא בוגר בשנים, ומצב בריאותו אינו תקין.

בית המשפט קמא איזן בזהירות ובקפידה את מכלול הגורמים הצריכים לעניין ענישתו של פלדה. נראה לי כי בהפעלת שיקול הדעת העונשי, לא סטה בית המשפט סטייה מהותית לקולא או לחומרה המצדיקה את התערבותו. הדברים נאמרים מתוך התייחסות, בין היתר, לגזר הדין שהוטל על שותפו לעבירה, אשר ביטון, שנדון במסגרת הסדר טיעון. העונש שגזר בית המשפט על פלדה מאזן איזון ראוי בין המסר הציבורי ההרתעתי הנדרש, לבין הנסיבות האינדיבידואליות, כפי שעלו, ולפיכך אציע להתיר בעינו את העונש שנגזר על פלדה בבית המשפט קמא.

קליין

75. עניינו של קליין מחייב התייחסות לשני היבטים: סוגיית ביטול הרשעתו בידי בית המשפט המחוזי בשלב גזירת הדין, והיקפו של העונש הראוי.

76. סעיף 192א לחוק סדר הדין הפלילי מסמיך את בית המשפט שהרשיע נאשם לבטל את ההרשעה במסגרת גזר הדין, ולהטיל עליו צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור ללא הרשעה. סעיף 71א(ב) לחוק העונשין מסמיך את בית המשפט, אשר מצא כי הנאשם ביצע העבירה, ליתן צו לביצוע עבודות שירות לתועלת הציבור בלא הרשעה. חלופה עונשית זו מופעלת במשורה, שכן הכלל הרחב הוא כי מקום בו הוכחה אשמתו של אדם, יש, בדרך כלל, להרשיעו בדין. תכליתו של העיקרון הנוהג נהירה על פניה: הרשעתו של מי שעבר עבירה פלילית היא פועל יוצא מהפרת הנורמה הפלילית, והיא חוליה טבעית הנובעת מהוכחת האשמה בהליך הפלילי. הרשעת נאשם בעקבות הוכחת אשמתו מממשת את אכיפת החוק באופן שוויוני, ומונעת איפה ואיפה בהחלת ההליך הפלילי (ע"פ 2513/96 מדינת ישראל נ' שמש, פ"ד נ(3) 682, 684; ע"פ 2669/00 מדינת ישראל נ' פלוניס, פ"ד נד(3) 685, 687). ההרשעה הפלילית של נאשם שאשמתו הוכחה ותוצאותיה הן מרכיב חיוני בהליך הפלילי; הן נועדו למצות את תכליותיו המגוונות: להעביר מסר של הרתעת היחיד והרבים, ולשוות למעשה העבירה תווית של מעשה פסול בעיני החברה שגמול עונשי בצידו. חברה המבקשת להפעיל את ההליך הפלילי בדרך אפקטיבית, שוויונית והוגנת תתקשה להשלים עם גישה שיפוטית הפוטר נאשמים, חדשות לבקרים, מהרשעה פלילית אף שאחריותם הפלילית הוכחה. שהרי ההרשעה היא הביטוי השיפוטי לאחריות הפלילית שהוכחה, ובלעדיה נותרת קביעת האחריות הפלילית חסרה את החוליה האחרונה, המוסיפה לה את המשמעות המשפטית הנורמטיבית הנדרשת.

עם זאת, המשפט מניח כי רקמת החיים האנושיים, בהשתקפותה בהליך הפלילי, מולידה מצבים קיצוניים שאינם מתאימים להחלת העיקרון העונשי הרחב המחייב הרשעה פלילית בעקבות הוכחת אשמה. במצבים חריגים ומיוחדים, כאשר עלול להיווצר פער בלתי נסבל בין עוצמת הפגיעה של הרשעה פלילית בנאשם האינדיבידואלי לבין התועלת שתצמח לחברה ולאינטרס הציבורי מקיומה של הרשעה, נתון בידי בית המשפט הכוח להחליט כי, חרף אשמתו של הנאשם, הוא לא יורשע בדין. בהכרעה בעניין זה

"נדרש איזון שיקולים, המעמיד את האינטרס הציבורי אל מול נסיבותיו האינדיבידואליות של הנאשם. בראייה כוללת, נשקל, מן הצד האחד, הצורך במיצויו של ההליך הפלילי בדרך של הרשעת העבריין, כדי להשיג בכך, בין היתר, את גורם ההרתעה והאכיפה השוויונית של החוק. שיקול ציבורי זה פועל במשנה תוקף, ככל שחומרת

העבירה גדולה יותר, והנזקים לפרט ולציבור מביצועה גוברים.

כנגד השיקול הציבורי, נשקל עניינו של הפרט הנאשם, ובמסגרת זו נבחנים נתונים שונים הנוגעים אליו, וביניהם - טיב העבירה אותה עבר וחומרתה, עברו הפלילי, גילו, מצב בריאותו, והנזק הצפוי לו מהרשעה. כאשר לנאשמים בגירים, במאזן השיקולים האמור, גובר בדרך כלל השיקול הציבורי, ורק נסיבות מיוחדות, חריגות ויוצאות דופן ביותר, תצדקנה סטייה מחובת מיצוי הדין בדרך הרשעת העבריין".

(ע"פ 2669/00 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נ"ד(3) 685. ראו גם ע"פ 2083/96 כתב נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(3) 337; ע"פ 3301/06 ביטי נ' מדינת ישראל, תק-על 2006(4) 1000; ע"פ 7211/04 מדינת ישראל נ' פלוני, תק-על 2006(1) 3685; פרשת שמש, לעיל).

77. בנסיבות חריגות ומיוחדות, כאשר עלול להיווצר יחס בלתי סביר בין חשיבות ההרשעה לאינטרס הציבורי לבין עוצמת הפגיעה הצפויה לנאשם באם יורשע, ובהתחשב במכלול הנתונים הרלבנטיים לעניין, ניתן לעשות שימוש בסמכות אי ההרשעה. לצורך כך, יש להתחשב, מצד אחד, במשמעותה של העבירה שנעברה מבחינת השלכתה על הנורמות החברתיות והמסר הציבורי המתחייב מהן. מצד שני, יש לתת את הדעת לנסיבות אישיות שונות הקשורות בנאשם - גיל, עבר קודם, - אם נורמטיבי אם לאו, נתונים שונים הקשורים למצבו האישי והבריאותי, והשפעת ההרשעה על סיכויי שיקומו. מעבר לכל אלה, יש גם לשקול במבט רחב את השפעת אי ההרשעה על ההליך הפלילי בכללו, ואת המסר החברתי שאי ההרשעה טומן בחובו בנסיבות העניין הספציפי.

78. האם היתה הצדקה בנסיבות עניין זה לסטות מן העיקרון הנוהג ולהחיל את החריג לו, בדרך הימנעות מהרשעתו של קליין בדין?

קליין הורשע בעבירת תחבולה כלפי איגוד הכדורסל, שבאמצעותה הושג רישומו של ויליאמס כשחקן בוסמן בקבוצת הפועל ירושלים. על פי קביעות בית המשפט המחוזי, שראיתי לאמצן, קליין השיג את רישומו של ויליאמס באיגוד באמצעות התנהגות שהיתה בה משום הערמה על הגורמים המוסמכים, ואשר באמצעותה קידם את ענייני קבוצתו, והשיג עבורה דבר שלא היתה זכאית לו. התנהגותו של קליין היא בעלת משמעות קשה בהקשר המיוחד שבו היא התרחשה. היא מבטאת אי

הבנה וחוסר כבוד לנורמות הכלליות של דיני העונשין האוסרות על קבלת דבר באמצעים מניפולטיביים, ובהתנהגות שיש בה חוסר תום לב. אולם מעבר לכך, היא מבטאת חוסר הבנה לחשיבות ההקפדה על הנורמות המיוחדות של האתיקה בספורט, חשיבות שאיננה מצטמצמת למישור המקומי של הספורט הישראלי, אלא מתפרשת גם לעבר כללי האתיקה של הספורט הבינלאומי, ולמקומה של ישראל בחבר מדינות העולם בתחום מרכזי זה בחיי אדם.

79. בעת ביצוע העבירה, היה קליין יו"ר העמותה לקידום הכדורסל בירושלים. הוא היה דמות מוכרת, ונמנה על מנהיגות ענף הספורט בישראל. ציבור הספורטאים ואוהדי הספורט בארץ כולה נשאו עיניהם אליו. הציפייה הטבעית היא כי מי שנושא בתפקיד כזה יקפיד על הנורמות המחייבות של חוקי המדינה, וכללי האתיקה בספורט. התנהגותו של קליין, כפי שהתבררה בהליך זה, היתה נגועה לא רק בעבירה פלילית אלא גם בהפרת אמונים לספורט הישראלי, ומעילה באימון שהציבור רוחש למנהיגיו המובילים בתחום הספורט. קליין אמנם זוכה מהעבירות בהן הואשם בכתב האישום – שימוש במסמך מזויף וקבלת דבר במרמה, והורשע בעבירת תחבולה, שהיא קלה יותר במידרג החומרה של עבירות המרמה. אולם גם לביצוע עבירת התחבולה בהקשר שלפנינו משמעות קשה על רקע חשיבות ההגנה על האתיקה בגופי הספורט, המחייבת עמידה קפדנית על עקרונות ההגינות וכללי היסוד של השוויון התחרותי, בספורט הישראלי והבינלאומי כאחד. בנסיבות אלה, קיים עניין ציבורי ברור לעגן את האחריות הפלילית בעבירה הנושאת סממן של פגיעה באתיקה של הספורט במסגרת הרשעה בדין, ולמצות את ההליך הפלילי על כל חוליותיו, בתורת מסר חשוב לפרט ולכלל בתחום פעילות אנושי חשוב שבו השמירה על נורמות התנהגות נאותות היא יסוד מיסודותיו.

80. האם מתקיימות בקליין נסיבות אינדיבידואליות מיוחדות המצדיקות חריגה מן העיקרון המקובל של הרשעה בעקבות הוכחת האשמה?

בעניינו של קליין מתקיימות נסיבות אישיות בעלות משקל, שנדרש לשקללן בשקלול זהיר כנגד החומרה שבמעשהו. הנסיבות הללו קשורות, בעיקרן, בהיותו איש חסד וצדקה, שחיו והתנהלותו מתאפיינים בנתינה רבה לזולת, ובתמיכה רבת חשיבות באוכלוסיות שונות הנתונות במצוקה, בהן הוא תומך בנאמנות ובנדיבות מופלגת. קליין הוא ביסודו אדם נורמטיבי, שאין בעברו כתם פלילי קודם, וקיים חשש טבעי כי הרשעה בדין עלולה לפגוע במסלול חייו המקצועיים והציבוריים. שירות המבחן נקט בעמדה כי יש במקרה זה להימנע מהרשעה, ולהסתפק בעונש של שירות לתועלת הציבור.

81. לצורך הכרעה אם לאמץ את גישת בית המשפט המחוזי שביטל את הרשעת קליין, או להתערב בדבר, נדרש שקלול בין גורם האינטרס הציבורי שבהרשעה, לבין משקלם של הנתונים האישיים בעניינו, על רקע העקרונות הכלליים הפועלים במישור זה.

בשקלול בין שיקולי הענישה הכלליים לבין הנסיבות האישיות המיוחדות שבפנינו, אני מתקשה לסווג מקרה זה בגדרם של אותם מקרים חריגים ויוצאי דופן, המצדיקים קביעת אחריות פלילית בלא הרשעה. מידותיו האישיות המצוינות של קליין הן, אכן, מרשימות וראויות לציון מיוחד, אך ערכן בנסיבות עניין זה אינו גובר על משקלו של האינטרס הציבורי המצדיק, דרך שגרה, הרשעה של מי שאחריותו הפלילית הוכחה. כך הוא, במיוחד, כאשר מדובר בעבירה פלילית בתחום הספורט, שכרוכה בה גם פגיעה ממשית בערכי האתיקה שבספורט, גם אם אין מדובר בעבירה המצויה ברף חומרה פלילי גבוה במיוחד.

82. יחד עם זאת, בנסיבות האישיות המיוחדות בעניינו של קליין, כפי שפורטו לעיל, יש כדי להשפיע השפעה מכרעת בקביעת סוג העונש והיקפו.

לאור האמור, אני מציעה לקבל את ערעור המדינה, ככל שהוא נוגע להחלטת בית המשפט קמא לבטל את הרשעתו של קליין בדין. יש, אפוא, להחזיר על כנה את הרשעתו של קליין בעבירת תחבולה, בניגוד לסעיף 416 לחוק העונשין.

עם זאת, אינני רואה מקום להתערב בעונש המקל שבית המשפט המחוזי גזר על קליין, הן על שום נסיבותיו האישיות המיוחדות והן על שום הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה. קליין יבצע, אפוא, עבודות שירות לתועלת הציבור בהיקף של 500 שעות כפי שנפסק בבית משפט קמא. מפאת מעבר הזמן, נבקש לקבל משירות המבחן תכנית עדכנית לצורך ביצוע העבודות, בהקדם ככל הניתן.

83. אין מקום לשינוי גזר הדין בעניינה של קבוצת הפועל ירושלים, והוא יעמוד בעינו.

84. לאור האמור, הצעתי היא כדלקמן:

(1) לדחות את הערעורים בעניינו של פלדה, הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין;

(2) לדחות את ערעורו של קליין על הכרעת הדין וגזר הדין;

(3) לקבל את ערעור המדינה בעניין ביטול הרשעתו של קליין, ולהחזיר את הרשעתו בעבירה של קבלת דבר בתחבולה על כנה, ולדחות את ערעור המדינה על קולת עונשו של קליין ולהותיר עונש זה בעינו.

(4) לדחות את ערעורה של קבוצת הפועל ירושלים.

85. נבקש לקבל בתוך 21 יום חוות דעת הממונה על עבודות שירות בעניינו של פלדה, ובמסגרת אותו פרק זמן, תסקיר שירות מבחן בענין עבודות שירות לתועלת הציבור בעניינו של קליין, בהיקף של 500 שעות.

ש ו פ ט

השופט א' א' לוי:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט א' גרוניט:

אני מסכים.

ש ו פ ט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה.

ניתן היום, כ"א באלול תשס"ז (4.9.07).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט